

Analýza možností úpravy návrhu revízie Operačného programu Životné prostredie na verziu 4.0

Bratislava, máj 2013

Obsah

Úvod	3
1. Východiskový stav – aktuálne identifikované ťažkosti s vykonávaním OP ŽP	5
1.1 Identifikácia ohrozenej alokácie.....	5
1.2 Identifikácia príčin vzniknutého stavu a úspešnosť prijatých opatrení	7
2. Analýza možností realokácie zdrojov KF v rámci OP ŽP	10
3. Posúdenie návrhu na rozšírenie aktivít v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP	17
3.1 Charakteristika návrhu na rozšírenie aktivít v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP	17
3.2 Realizovateľnosť úpravy revízie z hľadiska obsahu	19
3.3 Realizovateľnosť úpravy revízie z procesného hľadiska	21
4. Záverečné zhnutie.....	24
Základné údaje o spracovateľovi analýzy	30

Prílohy:

1. Prehľad schválených projektov v rámci prioritnej osi 2 k 30.4.2013

Úvod

Riadiaci orgán pre Operačný program Životné prostredie (ďalej len „riadiaci orgán“) predložil dňa 20. decembra 2012 Európskej komisii (ďalej len „EK“) návrh revízie Operačného programu Životné prostredie na verziu 4.0, schválený Monitorovacím výborom pre Operačný program Životné prostredie (ďalej len „OP ŽP“) na jeho 10. zasadnutí dňa 18. decembra 2012.

EK potvrdila prijateľnosť („admissibility“) navrhovanej revízie OP ŽP a následnej k nej listom zo dňa 13. marca 2013 zaslala pripomienky. Proces revízie OP ŽP na verziu 4.0 teda zatiaľ nie je ukončený.

Návrh revízie OP ŽP vychádzal zo záverov operatívneho hodnotenia OP ŽP (stav k 30. 9. 2012), ktorého cieľom bolo posúdiť príspevok programu k plneniu cieľov a priorít politiky súdržnosti a zhodnotiť aktuálny stav implementácie OP ŽP. Súčasťou hodnotenia bola aj prípadná identifikácia oblastí, v ktorých dochádza, resp. môže dôjsť k ťažkostiam s vykonávaním v zmysle čl. 33, ods. 1, písm. d) nariadenia Rady 1083/2006, a vo vzťahu ku ktorým je potrebné prijať adekvátne opatrenia.

Zo záverov uvedeného hodnotenia vyplynula potreba realokácie zdrojov Kohézneho fondu (ďalej len „KF“) vo výške 83 140 000 Eur z prioritnej osi 4 Odpadové hospodárstvo do prioritnej osi 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd (operačný cieľ 1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ), na základe ktorej bol vypracovaný návrh revízie OP ŽP na verziu 4.0. Okrem uvedenej zmeny finančného plánu OP ŽP sa revízia programu týkala aj menej zásadných vnútorných presunov finančných prostriedkov medzi prioritnými témami a tzv. neurgentných zmien a úprav OP ŽP, ktoré už boli v minulosti schválené Monitorovacím výborom pre OP ŽP, ale neboli natoľko závažné, aby boli predmetom samostatnej revízie OP. Vo vzťahu k zdrojom EÚ bolo účelom navrhovanej realokácie predísť možnému nedočerpaniu prostriedkov KF v rámci operačného cieľa 4.4 Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane jej odstraňovania v rámci prioritnej osi 4 Odpadové hospodárstvo. Súbežne s tým prijímal riadiaci orgán v období od septembra 2012 rad opatrení zameraných na zvýšenie úrovne čerpania zdrojov EÚ, najmä prostriedkov KF.

Rok 2013 je v rámci programového obdobia 2007-2013 špecifický z hľadiska kumulácie termínov na vyčerpanie disponibilného ročného záväzku na rok 2010 (pravidlo $n+3$) a na rok 2011 (pravidlo $n+2$), pričom záväzky za oba uvedené rozpočtové roky je potrebné vyčerpať do 31. decembra 2013. V opačnom prípade by došlo k automatickému zrušeniu nevyčerpanej časti záväzku v súlade s čl. 93 nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 (tzv. de-komitment). Aj vzhľadom na túto okolnosť začala vláda SR v spolupráci s Centrálnym koordinačným orgánom (ďalej len „CKO“) a jednotlivými riadiacimi orgánmi venovať na prelome rokov 2012 a 2013 zvýšenú pozornosť riziku možného de-komitmentu, čo by pre SR znamenalo prepadnutie prostriedkov z fondov EÚ za uvedené rozpočtové roky, ak by sa ich do konca roka 2013 nepodarilo dočerpať. Riadiace orgány v spolupráci s CKO vykonali analýzu, ktorá mala identifikovať hroziace riziko de-komitmentu, analyzovať príčiny nedostatočného čerpania finančných prostriedkov a navrhnúť opatrenia na urýchlenie ich čerpania. Jedným z operačných programov s identifikovaným rizikom de-komitmentu bol aj OP ŽP.

V roku 2012 zaviedol riadiaci orgán pre OP ŽP rad opatrení v záujme zintenzívnenia čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ. Išlo o systémové aj individuálne opatrenia na úrovni projektov, ktoré vyplývali z akčných plánov prijímaných a priebežne vyhodnocovaných v dvojmesačných intervaloch. Napriek realizácii uvedených opatrení však v súčasnosti stále pretrváva vysoké riziko nedočerpania záväzku KF na rok 2011, a to aj za predpokladu schválenia realokácie navrhovanej v rámci revízie OP ŽP na verziu 4.0 predloženej EK v decembri 2012.

Riadiaci orgán na základe priebežného vyhodnocovania plnenia akčných plánov a komunikácie s EK identifikoval potrebu čiastočne modifikovať pôvodný návrh revízie OP ŽP, vypracovaný v nadväznosti na závery a odporúčania z operatívneho hodnotenia vykonaného v septembri 2012. Riadiaci orgán na základe detailného posúdenia vývoja čerpania finančných prostriedkov a ich realistickej prognózy do konca roku 2013 vypracoval návrh modifikácie prebiehajúcej revízie OP ŽP na verziu 4.0. Predmetom uvedeného návrhu je presun časti realokovaných finančných prostriedkov KF do prioritnej osi 2 *Ochrana pred povodňami*, kde existuje reálny predpoklad ich efektívneho a včasného vyčerpania do konca roku 2013, a to pri súčasnej eliminácii rizík, ktoré by ohrozovali absorpciu predmetnej alokácie v rámci iných prioritných osí OP ŽP.

Predmetom tejto analýzy je:

- posúdiť aktuálne, prípadne pretrvávajúce ťažkosti s vykonávaním OP ŽP, ktoré spôsobujú riziko de-komitmentu, a to aj v prípade schválenia revízie OP ŽP na verziu 4.0 v zmysle pôvodného návrhu revízie z decembra 2012
- vyčíslieť alokáciu prostriedkov reálne ohrozených de-komitmentom na základe údajov k 30.4.2013
- identifikovať možnosti modifikácie pôvodného návrhu revízie OP ŽP na verziu 4.0 v kontexte plnenia stratégie a cieľov OP ŽP a aktuálneho stavu čerpania prostriedkov KF
- posúdiť reálnosť modifikácie pôvodného návrhu revízie OP ŽP na verziu 4.0 z hľadiska procesnej vykonateľnosti v navrhovanom časovom horizonte.

Závery a odporúčania vyplývajúce z tejto analýzy sú určené riadiacemu orgánu, členom Monitorovacieho výboru pre OP ŽP a Európskej komisii (DG Regio, DG Echo a DG Enviro) a sú východiskom pre prípadnú modifikáciu prebiehajúcej revízie OP ŽP na verziu 4.0.

1. Východiskový stav – aktuálne identifikované ťažkosti s vykonávaním OP ŽP

1.1 Identifikácia ohrozenej alokácie

Záujmom SR ako členského štátu EÚ je efektívne a účelné využitie finančných prostriedkov z fondov EÚ v disponibilnom časovom rámci definovanom tzv. pravidlom n+2, resp. n+3. Povinnosťou riadiaceho orgánu je monitorovať dosahovaný pokrok v implementácii OP a priebežne prijímať opatrenia na dosahovanie požadovanej úrovne čerpania finančných prostriedkov. Riadiaci orgán je zároveň povinný predchádzať ťažkostiam s vykonávaním OP a prijímať opatrenia na ich elimináciu.

Súčasťou priebežného monitorovania dosahovaného pokroku v implementácii je aj pravidelné aktualizovanie prognóz čerpania finančných prostriedkov OP ŽP. Výhľadové prognózy čerpania sú v prípade OP ŽP vykonávané na základe aktuálnych údajov o úrovni kontrahovania finančných prostriedkov a údajov o projektoch so zrealizovanými verejnými obstarávaniami po úspešnej administratívnej kontrole vykonanej riadiacim orgánom. Ide teda o agregované údaje o sumách finančných prostriedkov, ktoré budú s vysokou pravdepodobnosťou vyčerpané v súlade so zazmluvnenými časovými harmonogrammi a finančnými plánmi jednotlivých projektov.

Tabuľka 1 Priebežný stav čerpania a plnenia ročných záväzkov OP ŽP k 30.4.2013 (zdroje EÚ, sumy v Eur)

	Záväzok 2007-2013	Čerpanie záväzku 2007-2013		Percentuálne čerpanie záväzkov na roky 2010 a 2011		
		Eur	%	2010	2011	2010/2011
alokácia OP ŽP spolu	1 820 000 000	652 810 930	35,87%	100,00%	23,57%	65,16%
alokácia ERDF	250 756 935	132 242 049	52,74%	100,00%	100,00%	100,00%
alokácia KF	1 569 243 065	520 568 880	33,17%	100,00%	9,58%	60,12%

Zdroj: MŽP SR, 30.4.2013

Tabuľka 2 Prognóza čerpania do konca programového obdobia 2007-2013 k 30.4.2013 (zdroje EÚ, sumy v Eur)

	fond	Potrebné vyčerpať do 31.12.2013	Predpokladané čerpanie do 31.12.2013 ¹
alokácia OP ŽP spolu	ERDF + KF	210 781 115	152 196 867
alokácia ERDF	ERDF	0	N/A
alokácia KF	KF	210 781 115	152 196 867

Zdroj: MŽP SR, 30.4.2013

Tabuľka 3 Identifikácia sumy ohrozenej de-komitmentom k 30.4.2013 (zdroje EÚ, sumy v Eur)

	Záväzok 2007-2013	Čerpanie záväzku 2007-2013	alokácia ohrozená de-komitmentom (predpoklad)
			záväzok 2010 a 2011
alokácia OP ŽP spolu	1 820 000 000	652 810 930	58 584 248
alokácia ERDF	250 756 935	132 242 049	0
alokácia KF	1 569 243 065	520 568 880	58 584 248

Zdroj: MŽP SR, 30.4.2013

¹ Uvedená suma zohľadňuje odhad čerpania na rok 2013 podľa úrovne ukončeného a overeného verejného obstarávania, uplatnenie plošnej korekcie 7,3%, 10% rezervu (zimné obdobie, nepredvídateľné okolnosti a pod.) a plánované predloženie veľkého projektu „Zásobovanie pitnou vodou a odkanalizovanie obcí v mikroregióne Bodva“.

Alokácia, ktorú je potrebné vyčerpať do 31.12.2013 predstavuje kumulovaný záväzok rokov 2010 a 2011.

Z vyššie uvedených tabuliek vypracovaných na základe údajov platných k 30.4.2013 vyplýva, že alokácia finančných prostriedkov ERDF nie je v súčasnosti ohrozená de-komitmentom. Objem schválených projektov v realizácii, resp. pripravených na realizáciu predstavuje reálny predpoklad využitia alokácie ERDF na úrovni 100%, resp. na úrovni blízkej 100% disponibilného objemu finančných prostriedkov. Aktuálne je čerpaný záväzok roku 2012 na úrovni 6,35% a dočerpanie záväzku ERDF na rok 2013 sa predpokladá v rokoch 2014 a 2015.

Pretrvávajúcim problémom však zostáva alokácia KF. Už pôvodný návrh revízie OP ŽP na verziu 4.0 mal za cieľ predísť možnému nedočerpaniu prostriedkov KF (najmä v prípade operačného cieľa 4.4 Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane jej odstraňovania v rámci prioritnej osi 4 Odpadové hospodárstvo), pričom riadiaci orgán v období od leta 2012 zároveň prijímal opatrenia, ktoré mali prispieť k zvýšeniu úrovne čerpania alokácie KF. Uvedené opatrenia sú predmetom Akčného plánu na zrýchlenie čerpania a zlepšenie stavu implementácie OP ŽP (ďalej len „akčný plán“), ktorý bol v podmienkach OP ŽP zavedený k 31.8.2012 a ktorý je pravidelne (v dvojmesačných intervaloch) odpočítavaný CKO, Certifikačnému orgánu a Orgánu auditu.

Na základe priebežného monitorovania úrovne čerpania riadiaci orgán identifikoval v priebehu roku 2013 pretrvávajúce ťažkosti s vykonávaním OP ŽP v oblasti úrovne čerpania finančných prostriedkov KF. Riadiaci orgán identifikoval skutočnosť, že riziko de-komitmentu vo vzťahu k ročným záväzkom KF nebude možné odstrániť na základe pôvodne navrhovanej revízie OP ŽP na verziu 4.0, a to ani pri súbežnom realizovaní opatrení z akčného plánu. Napriek pozitívnemu dopadu uvedených opatrení na zrýchlenie čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ v rámci OP ŽP, ich účinnosť je aj pri zvýšenom úsilí zainteresovaných útvarov riadiaceho orgánu vo veľkej miere podmienená externými faktormi mimo pôsobnosti riadiaceho orgánu (viď. časť 1.2 tejto analýzy). Uvedená skutočnosť je obmedzujúcim faktorom pri dosahovaní požadovaného pokroku v úrovni čerpania finančných prostriedkov KF, ktoré je potrebné vyčerpať do 31.12.2013.

V súlade s odhadmi očakávaných výdavkov je možné v nadväznosti na vyššie uvedené údaje očakávať plánované čerpanie prostriedkov KF na rok 2013 v hodnote 152 196 867 Eur, pričom zostávajúci záväzok, ktorý je riadiaci orgán povinný vyčerpať do 31.12.2013, predstavuje 210 781 115 Eur. Na základe týchto údajov bola identifikovaná skutočnosť, že návrh revízie OP ŽP na verziu 4.0 zo septembra 2012 nezabezpečí dočerpanie prostriedkov KF, konkrétne rozpočtového záväzku na rok 2011 v súlade s pravidlom n+2. Rozpočtový záväzok KF na rok 2011 sa k 30. 4. 2013 čerpal na úrovni 9,58%. Z analýz riadiaceho orgánu vyplýva, že v rámci čerpania záväzku KF na rok 2011 je ohrozených cca. 60 mil. Eur. Aj v zmysle spoločnej správy Európskej komisie a príslušných slovenských orgánov „Joint Report by the European Commission and the Slovak Authorities“ z 29. 4. 2013, ktorej súčasťou je technická príloha „Practical measures to reduce the risk of de-commitment in 2007-2013 Cohesion Policy Programmes in Slovakia“ bola identifikovaná de-komitmentom ohrozená suma zdrojov KF na úrovni 58 584 248 Eur.

Vzniknutá situácia identifikovaná riadiacim orgánom pre OP ŽP má charakter pretrvávajúcich identifikovaných ťažkostí s vykonávaním operačného programu v zmysle čl. 33, ods. 1, písm. d) nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006 (ďalej len „všeobecné nariadenie“).

Závery k identifikácii ohrozenej alokácie:

- 1. V prípade zdrojov ERDF nie je v rámci OP ŽP aktuálne identifikované riziko de-komitmentu.**
- 2. Na základe prognózy riadiaceho orgánu predstavuje aktuálne riziko de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF sumu približne 60 mil. Eur.**

1.2 Identifikácia príčin vzniknutého stavu a úspešnosť prijatých opatrení

Opatrenia riadiaceho orgánu pre OP ŽP prijímané na základe akčného plánu realizovaného od septembra 2012 vychádzali zo znalosti prostredia implementácie OP ŽP a skúseností z rokov 2007 až 2012. Zároveň boli prijímané a komunikované aj s úrovňou CKO, na ktorej je sústredený know-how z metodického usmerňovania a komunikácie pri riešení problémov v rámci všetkých operačných programov NSRR implementovaných v programovom období 2007-2013.

Navrhované opatrenia riadiaceho orgánu na urýchlenie čerpania finančných prostriedkov mali systémový charakter na úrovni operačného programu a zároveň aj individuálny charakter na úrovni procesov projektového riadenia zabezpečovaného ako zo strany riadiaceho orgánu, tak aj zo strany samotných prijímateľov.

Tabuľka 4 Opatrenia prijaté riadiacim orgánom pre OP ŽP na zabránenie de-komitmentu v období od 08/2012 do 04/2013

príčina nedostatočnej úrovne čerpania	opatrenia prijaté/zavedené riadiacim orgánom pre OP ŽP	odpočet opatrení	vyhodnotenie opatrení
potreba zvýšiť úroveň podkladov pre potreby systematického manažmentu programu	dôsledné uplatňovanie opatrení stanovených v Akčnom pláne na zrýchlenie čerpania OP ŽP	splnené, akčné plány sú priebežne aktualizované a vyhodnocované v dvojmesačných intervaloch	riadiaci orgán je schopný včas prijať interné operatívne opatrenia aj iniciovať časovo náročné opatrenia systémového charakteru podliehajúce schváleniu monitorovacím výborom, EK, MF SR a pod.
	zavedenie mesačných plánov čerpania výdavkov na úrovni jednotlivých projektov	splnené, plány čerpania sú pravidelne aktualizované a vyhodnocované	
rozsiahla dokumentácia k verejnému obstarávaniu je zdrojom častých pochybení vedúcich často aj niekoľkonásobnému opakovaniu procesu verejného (revízne postupy, námietky, žiadostí o nápravu); rozsah a detailnosť dokumentácie žiadostí o platbu vedie k častým doplneniam	skrátene lehôt súvisiacich s kontrolou verejného obstarávania a administráciou žiadostí o platbu na strane riadiaceho orgánu	splnené, bola realizovaná aktualizácia Interného manuálu procedúr a súvisiacej riadiacej dokumentácie	aj napriek zvýšenej záťaži administratívnych kapacít sa podarilo skrátiť lehoty na kontrolu verejných obstarávaní a lehotu na kontrolu žiadostí o platbu
	odbúranie nadbytočného administratívneho zaťaženia (napr. zavedenie sumarizačných hárkov)		
realizácia investičných (nielen tzv. veľkých) projektov je rozložená na viac rokov, čerpanie má neskorší nábeh a realizuje sa postupne v súlade s priebežným charakterom investícií; realizácia investičných projektov obnáša riziko nepredvídaných okolností, ktoré sú nevyhnutne predmetom zmenového konania;	identifikovanie tzv. kľúčových projektov (z pohľadu ich dopadu na čerpanie, napr. veľké projekty) a zavedenie osobitného prístupu k takýmto projektom	splnené, bol vypracovaný zoznam kľúčových a rizikových projektov, ktorých implementácia prebieha za intenzívnej komunikácie medzi riadiacim orgánom a prijímateľom	napriek opatreniam riadiaceho orgánu sa potvrdila skutočnosť, že urýchlenie implementácie nie je vždy objektívne možné kvôli externým faktorom (sezóna, počasie, povoloňacie konania), veľkému počtu projektov (rádovo stovky) a veľkému množstvu zainteresovaných subjektov (realizátor verejného obstarávania, projektant, projektový manažment, dodávateľ, samotný prijímateľ)
	identifikovanie rizikových projektov	splnené, je realizovaná pravidelná komunikácia s prijímateľmi na úrovni individuálnych projektov aj napriek zvýšenému vyťaženiu administratívnych kapacít	
	zintenzívnenie komunikácie s prijímateľmi s cieľom zrýchlenia kľúčových procesov ovplyvňujúcich čerpanie (verejné obstarávanie, príprava a predkladanie žiadostí o platbu) na strane prijímateľov		
	rokovanie s prijímateľmi ohľadom možného skrátenia lehoty výstavby projektov		
	zefektívnenie procesu zmenového konania, t.j. procesu riadenia požiadaviek prijímateľov na zmenu projektu	splnené, bola realizovaná aktualizácia Interného manuálu procedúr a súvisiacej riadiacej dokumentácie	
náročnosť a detailnosť procesov súvisiacich s implementáciou projektov; nízka miera podporných informačných aktivít pre prijímateľov.	zintenzívnenie školení prijímateľov	splnené, riadiaci orgán doplnil a aktualizoval príslušné riadiace dokumenty na svojom webovom sídle a realizoval v uvedenom období zvýšený počet informačných podujatí s účasťou prijímateľov	

časovo limitované možnosti využívania zásobníka projektov (a zároveň nemožnosť využitia inštitútu nadkontrahovania)	využívanie inštitútu zásobníka projektov	častočne splnené, možnosť využitia „zásobníka projektov“ bola zadefinovaná v Internom manuáli RO pre OP ŽP (verzia 11.0, platná od 4.7.2012), v zmysle ktorého RO pre OP ŽP aplikuje túto možnosť v rámci všetkých po danom termíne vyhlásených výziev, v prípade ktorých sa očakáva vyšší dopyt ako stanovená indikatívna alokácia výzvy.	možnosť využitia zásobníka projektov je limitovaná §14 ods. 9 zákona č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov ES v znení neskorších predpisov; dodatočné schvaľovanie projektov je možné len do 1 roka od vydania rozhodnutia o neschválení, t.j. tento nástroj na dočerpanie zostatkovej alokácie napr. z dôvodu úspor, zlyhaných projektov a pod. nebude možné aplikovať v roku 2015 vo vzťahu k výzvam z roku 2013 a v roku 2014 vo vzťahu k výzvam z roku 2012 (posledné výzvy plánuje MŽP SR vyhlásiť v roku 2013). K 30.4.2013 nedošlo v prípade žiadnej žiadosti o NFP k využitiu inštitútu „zásobníka projektov“.
	komunikácia s CKO ohľadom možnosti zavedenia systémových opatrení na národnej úrovni na zrýchlenie čerpania (napr. zavedenie možnosti aplikácie ex ante korekcií za pochybenia identifikované v procese verejného obstarávania).	nesplnené, riadiaci orgán inicioval návrh vo vzťahu k CKO a MF SR, ktorí sú gestorom príslušnej legislatívy, návrh nebude realizovaný	aplikácia možných ex ante korekcií nebude môcť byť aplikovaná na základe záverov komunikácie CKO s EK.
nedostatočne dimenzované administratívne kapacity RO pre OP ŽP predovšetkým v oblasti projektového a finančného riadenia (administratívna kontrola verejných obstarávaní a žiadostí o platbu) neumožňujúce zrýchliť príslušné procesy	dočasné administratívne posilnenie útvarov zodpovedných za kľúčové procesy v súvislosti s čerpaním predmetného záväzku prostredníctvom výpomoci zamestnancov z vybraných útvarov riadiaceho orgánu (napr. z útvaru zodpovedného za implementáciu prioritnej osi spolufinancovanej z ERDF na útvary zodpovedný za implementáciu prioritnej osi spolufinancovanej z KF)	splnené, na základe aktualizácie Interného manuálu procedúr (verzia platná od 1.8.2012) a rozhodnutia riaditeľa odboru riadenia implementácie projektov	bolo dosiahnuté skrátenie výkonu kontroly verejného obstarávania a kontroly žiadostí o platbu.
	celkové posilnenie administratívnych kapacít riadiaceho orgánu (aj v súvislosti s potrebou prípravy programového obdobia 2014-2020)	častočne splnené, na základe požiadavky MŽP SR na presun miest v rámci rezortu ŽP SR schválenej zo strany MF SR boli vytvorené podmienky na rozšírenie administratívnych kapacít implementujúcich OP ŽP	prebieha obsadzovanie novovytvorených miest a administratívne kapacity budú plnohodnotne posilnené do 31.12.2013

Zdroj: MŽP SR, 2013

Opatrenia riadiaceho orgánu pre OP ŽP prijaté prostredníctvom akčného plánu nemali v konečnom dôsledku za následok taký výsledný efekt, ktorý by eliminoval hroziaci de-komitment vo vzťahu k ročným záväzkom KF.

Časovo najnáročnejším a najrizikovejším faktorom dlhodobo zostáva proces verejného obstarávania zabezpečovaný samotnými prijímateľmi. Okrem časovej náročnosti je proces verejného obstarávania častým zdrojom pochybení zo strany obstarávateľov (prijímateľov), dôsledkom ktorých dochádza cca v 1/3 prípadov k opakovaniu procesu verejného obstarávania, čo odsúva začiatok fyzickej realizácie projektov. Proces verejného obstarávania je zo strany riadiaceho orgánu neakceptovaný a vrátený na zopakovanie aj vtedy, kedy by prípadná dodatočná identifikácia predmetného pochybenia na strane obstarávateľa mala za následok len minimálnu korekciu vo finančnom vyjadrení. Uvedená situácia spôsobuje, že riadiaci orgán v súčasnosti nedisponuje dostatočným množstvom zazmluvnených projektov s úspešne ukončenými a skontrolovanými verejnými obstarávaniami. OP ŽP je zároveň prevažne zameraný na realizáciu projektov investičného charakteru. Časový harmonogram realizácie projektov investičného charakteru je obvykle stanovený na 12-18 mesiacov (v prípade veľkých projektov aj na niekoľko rokov). Realizácia stavebných projektov je obvykle sprevádzaná nepredvídateľnými okolnosťami, ktoré majú za následok odklon od pôvodného časového harmonogramu (vplyvy ako počasie, sezónnosť, povoloňacie konania, nepredvídané okolnosti identifikované na stavenisku). Uvedené faktory často vedú k vyvolaným zmenovým konaniam, pri ktorých je riadiaci orgán povinný posúdiť dopady navrhovaných zmien projektov na účel, ciele a ukazovatele projektov, možný vplyv na dodržanie princípov zrealizovaného verejného obstarávania a pod.

Opatrenia priamo sa týkajúce implementovaných projektov však napriek snahe a komunikácii zo strany riadiaceho orgánu závisia v prevažnej miere od samotných prijímateľov a ďalších zainteresovaných subjektov (osoby zabezpečujúce verejné obstarávanie, dodávatelia, projektanti, externý manažment projektov). Opatrenia riadiaceho orgánu a zvýšená aktivita na systémovej, podpornej, komunikačnej a informačnej úrovni tak nemôžu v praxi garantovať 100%-nú úspešnosť procesov realizovaných inými právnickými osobami.

Prostredníctvom pravidelnej aktualizácie prognóz čerpania a vyhodnocovania akčných plánov sa kvalitatívne zvýšila úroveň riadenia programu a schopnosť riadiaceho orgánu včas identifikovať hroziace ťažkosti a prijímať adekvátne opatrenia.

Systémové opatrenia súvisiace s predĺžením možnosti využitia zásobníka projektov, využitia možnosti nadkontrahovania finančných prostriedkov a využitím ex-ante korekcií v prípade verejných obstarávaní boli analyzované aj v spolupráci s CKO, ich realizácia v praxi však naráža na legislatívne prekážky. Prípadné zavedenie uvedených opatrení do praxe v prijateľnej forme si vyžaduje hlbšiu legislatívnu analýzu a analýzu z hľadiska možných dopadov na verejné financie a dodržiavanie princípov aplikovaných vo verejnom obstarávaní. V súčasnej situácii nie je reálne očakávať ich aplikovanie v horizonte do konca roka 2013.

Záver k analýze príčin vzniknutého stavu a úspešnosti prijatých opatrení:

- 1. Úspešnosť prijímaných opatrení na elimináciu rizika de-komitmentu a dosahovanie uspokojivej úrovne čerpania finančných prostriedkov sú z veľkej časti podmienené aktívnou súčinnosťou prijímateľov realizujúcich stovky investičných projektov.**
- 2. Pôvodne navrhovaná realokácia zdrojov KF v zmysle návrhu revízie OP ŽP na verziu 4.0 nie je ani v spojení s ostatnými opatreniami riadiaceho orgánu dostačujúca na elimináciu hrozby de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF.**
- 3. Napriek prijímaným systémovým a individuálnym opatreniam zostáva kľúčovým nástrojom na elimináciu rizika de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF vnútorná realokácia zdrojov KF v rámci relevantných prioritných osí OP ŽP.**

2. Analýza možností realokácie zdrojov KF v rámci OP ŽP

V zmysle vyššie uvedených záverov je v prípade OP ŽP v súčasnosti identifikované ohrozenie plnenia záväzku KF na rok 2011 vo výške 54 070 100 Eur, pričom identifikované riziko de-komitmentu nie je s ohľadom na blížiaci sa koniec programového obdobia 2007-2013 možné efektívne eliminovať ani s využitím celého spektra opatrení systémového a individuálneho charakteru. V súčasnej situácii sa ako najvhodnejšie riešenie javí presun finančných prostriedkov v rámci operačného programu. Uvedená skutočnosť predstavuje aj základný záver z operatívneho hodnotenia OP ŽP vykonaného k 30.9.2012, na základe ktorého bola odporúčaná revízia OP ŽP na verziu 4.0.

Revízia iniciovaná riadiacim orgánom v závere roka 2012 vychádzala z predpokladu, že riziko de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF bude možné odstrániť navrhovanou realokáciou zdrojov KF v spojení so súbežne realizovanými opatreniami na urýchlenie čerpania finančných prostriedkov prostredníctvom dôsledne plnených akčných plánov. Napriek úsiliu a opatreniam na urýchlenie čerpania finančných prostriedkov je v súčasnosti zrejmé, že úspešnosť odvrátenia rizika de-komitmentu je z veľkej časti podmienená externými faktormi, na ktoré má riadiaci orgán len nepriamy, prípadne žiadny dosah (opatrenia vyžadujúce súčinnosť stoviek iných právnických osôb). Vzhľadom na skutočnosť, že účinnosť prijímaných opatrení je limitovaná externými vplyvmi a blížiacim sa koncom programového obdobia, riadiaci orgán navrhuje modifikovať pôvodne iniciovanú revíziu OP ŽP z decembra 2012. Uvedený návrh je iniciovaný v čase, kedy ešte pôvodne navrhnutá revízia OP ŽP nie je schválená EK a aj na základe vzájomných rokovaní s jej zástupcami bol identifikovaný priestor na hľadanie čo najefektívnejšieho a najúčelnejšieho využitia de-komitmentom ohrozených finančných prostriedkov KF v disponibilnom časovom rámci.

Operatívne hodnotenie OP ŽP vykonané k 30. 9. 2012 identifikovalo oblasti podpory vo vzťahu ku ktorým sa navrhuje zníženie alokácie zdrojov KF. Ide o prioritnú os 4 *Odpadové hospodárstvo* a jej operačné ciele 4.1 až 4.5. Uvedený záver z vykonaného hodnotenia predstavuje východisko, ktoré je dodržané aj pri súčasnej analýze, ktorej cieľom je na novo identifikovať oblasti podpory OP ŽP, ktorých alokácia zdrojov KF má byť posilnená.

Výsledná podoba navrhovanej revízie OP ŽP na verziu 4.0 z decembra 2012 obsahovala nasledovné realokácie finančných prostriedkov.

Tabuľka 5 Návrh realokácie zdrojov KF v zmysle pôvodného návrhu revízie OP ŽP na verziu 4.0 z decembra 2012

Zníženie alokácie		zdroje KF v Eur	zdroje SR v Eur	spolu v Eur	Navýšenie alokácie	
Prioritná téma	Operačný cieľ				Operačný cieľ	Prioritná téma
44 Hospodárenie s domácim a priemyselným odpadom	4.1 Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu + 4.2 Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov	15 549 866	2 744 094	18 293 960	1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ	46 Spracovanie vody (odpadová voda)
	4.3 Nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie	683 929	120 693	804 622		45 Hospodárenie s vodou a jej distribúcia (pitná voda)
	4.5 Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov	12 836 105	2 265 195	15 101 300		54 Iné opatrenia na zachovanie životného prostredia a predchádzanie rizikám
50 Ozdravovanie priemyselných lokalít a kontaminovanej pôdy	4.4 Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane ich odstraňovania	54 070 100	9 541 782	63 611 882		
Spolu	-	83 140 000	14 671 764	97 811 764	-	-

Zdroj: MŽP SR, 2013

Pôvodný návrh revízie OP ŽP na verziu 4.0 z decembra 2012 obsahoval návrh na presun finančných prostriedkov v objeme 83 140 000 Eur z prioritnej osi 4 *Odpadové hospodárstvo* do prioritnej osi 1 *Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd*. Uvedená suma predstavuje súhrn zostatkových alokácií na prioritnú os 4, pričom dôvody ich navrhovanej realokácie sú podrobne popísané v rámci operatívneho hodnotenia OP ŽP (stav k 30. 9. 2012). Využitie uvedených alokácií v prípadných ďalších výzvach v rámci prioritnej osi 4 by pri danom type projektov neumožnilo tieto prostriedky vyčerpať v disponibilnom časovom rámci s ohľadom plnenie ročných záväzkov KF.

Kedže (ako je uvedené v kap.1.1.) de-komitmentom ohrozená suma prostriedkov KF predstavuje cca 60 mil. Eur, s cieľom predísť ich prepadnutiu je potrebné zabezpečiť presun alokácie v objeme 54 070 100 Eur zo zdrojov KF, predstavujúcej zostatkovú alokáciu operačného cieľa 4.4, ktorej využitie na uvedený operačný cieľ nie je možné reálne predpokladať (z dôvodov podrobne analyzovaných v operatívnom hodnotení OP ŽP - stav k 30.9.2012), do inej oblasti podpory financovanej z KF.

Vo vzťahu k zostávajúcej sume prostriedkov KF 29 069 900 EUR, predstavujúcej kumuláciu zvyškových prostriedkov z operačných cieľov 4.1, 4.2, 4.3 a 4.5, naďalej zostáva zachovaný pôvodný návrh na ich realokáciu z prioritnej osi 4 *Odpadové hospodárstvo* do prioritnej osi 1 *Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd*. Tým sa zároveň zachováva obsahová kontinuita pôvodného a upraveného návrhu revízie OP ŽP ako jedného procesu.

V kontexte vyššie uvedených zistení sa ako najúčelnejšie javí modifikovať pôvodný návrh realokácie zdrojov KF a realokovať zdroje KF v objeme 54 070 100 Eur v prospech takých oblastí podpory v rámci OP ŽP, v rámci ktorých sú splnené predpoklady na efektívne a účelné využitie zdrojov KF v časovom horizonte do konca roku 2013, a to na základe posúdenia nasledovných aspektov:

a) rýchla absorpčná schopnosť presunutej alokácie KF

Je potrebné zohľadniť časovú náročnosť a lehoty pre vykonanie procesov ako vyhlásenie výziev, konania o žiadostiach o NFP, časovú náročnosť verejných obstarávaní, čas potrebný na samotnú prípravu a fyzickú realizáciu projektov a zadministrovanie žiadostí o platbu.

b) efektívne a úspešne realizované verejné obstarávania

Na základe doterajších skúseností je potrebné zobrať do úvahy rizikovosť jednotlivých typov projektov z hľadiska náročnosti procesov verejných obstarávaní (metóda/postup verejného obstarávania v závislosti od veľkosti projektov). Nemenej dôležitým faktorom je aj odborná pripravenosť prijímateľov ako obstarávateľov.

c) charakter projektov a časová náročnosť ich realizácie

Z hľadiska časovej náročnosti a pravdepodobnosti úspešnej realizácie projektov je rozhodujúce posúdenie charakteru projektov v posilnenej oblasti podpory OP ŽP, t.j. posúdenie či ide o stavebné projekty, iné investičné projekty, neinvestičné projekty, rozsah a veľkosť projektov, predpoklad zmenových konaní a pod.

d) početnosť projektov

Na základe doterajších skúseností je účelné posilniť oblasti podpory, v rámci ktorých nedochádza k prílišnej fragmentácii alokácie na výzvu na veľké množstvo malých projektov. S počtom projektov sa znižuje úspešnosť vyčerpania alokácie na výzvu v plnom rozsahu. Menší počet projektov umožňuje efektívnejšiu a intenzívnejšiu komunikáciu medzi riadiacim orgánom a prijímateľmi ohľadom plnenia termínov a znižovania miery chybovosti.

Vzhľadom na identifikované riziko de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF zároveň prichádza do úvahy len realokácia medzi prioritnými osami financovanými z KF.

Prvotným krokom pri identifikácii potenciálnych oblastí podpory OP ŽP, ktorých alokácia zdrojov KF by mohla byť zmysluplne a účelne posilnená, bolo posúdenie vyššie uvedených faktorov vo vzťahu k relevantným oblastiam podpory OP ŽP financovaným zo zdrojov KF. Výsledkom bola identifikácia spektra oprávnených aktivít (projektov), ktoré je možné realizovať v časovom horizonte do 31.12.2013 v predmetnom objeme 54 070 100 Eur.

Tabuľka 6 Posúdenie potenciálnych oblastí podpory OP ŽP vhodných z hľadiska absorpcie dodatočných zdrojov KF

posudzovaný faktor	operačný cieľ OP ŽP schopný absorbovať dodatočnú alokáciu zdrojov KF				
	1.1 Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov	1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ	2 Ochrana pred povodňami (bez členenia na operačné ciele)	1.3 Zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd	6.1 Technická pomoc
absorpčná schopnosť v horizonte do 31.12.2013	potenciálne vysoká, ale v dlhšom časovom horizonte (2-3 roky) vysoký počet potenciálnych projektov však predpokladá časovo náročné konanie o žiadostiach o NFP			nízka, vyžadujúca dlhší časový horizont (2-3 roky) nie je avizovaná ďalšia výzva v harmonograme výziev na rok 2013 plánované projekty už boli zrealizované	žiadna, resp. nízka, alokácia je postačujúca vrátane dostatočnej rezervy
rizikovosť verejného obstarávania	vysoká, široké spektrum prijímateľov (samosprávy, podnikateľský sektor, prípadne správcovia vodných tokov); veľký počet verejných obstarávaní, skúsenosť – väčšina obstarávaní sa opakuje			nízka, malý počet organizácií zriadených štátom (ústavy, agentúry)	nízka, verejné obstarávania realizuje riadiaci orgán
charakter projektov	časovo náročné líniové stavby potrebné posudzovanie vplyvov na životné prostredie		investičné stavebné projekty vzťahujúce sa na povodia aj mimo povodí potrebné posudzovanie vplyvov na životné prostredie	investičné stavebné projekty (monitorovacie objekty) neinvestičné projekty realizované počas dlhšieho obdobia (monitorovanie, zber, hodnotenie dát)	neinvestičné projekty v zmysle plánov riadiaceho orgánu v menšej miere nákup techniky a zariadení (nerelevantné z hľadiska objemu zdrojov KF)
charakter projektov - časová náročnosť	najskoršia možná realizácia začiatkom roka 2014 časová náročnosť 12-18 mesiacov (24 mesiacov v prípade väčších projektov)		časovo náročné neinvestičné projekty (príprava máp povodňového ohrozenia, plánov manažmentu povodňových rizík) – prebieha realizácia už schváleného projektu	investičné projekty - najskoršia možná realizácia začiatkom roka 2014 (trvanie 12-18, resp. až 24 mesiacov) neinvestičné projekty presahujúce rok 2013	nízka, účelné výdavky sú však plánované v rámci existujúcej alokácie
početnosť projektov a pripravenosť prijímateľov	vysoká početnosť projektov, vysoký počet zainteresovaných subjektov (prijímatelia, projektanti, realizátori verejných obstarávaní, externý manažment, dodávatelia) všeobecne akceptovateľná pripravenosť prijímateľov, v individuálnych prípadoch môže byť ohrozená realizovateľnosť jednotlivých projektov			nízky počet projektov, naplnené plánované ciele vyšší predpoklad odbornej pripravenosti prijímateľov (malý počet organizácií zriadených štátom (ústavy, agentúry))	nízka početnosť projektov v zmysle plánov riadiaceho orgánu vyšší predpoklad odbornej pripravenosti prijímateľov (riadiaci orgán)

Zdroj: MŽP SR, 2013

Predmetný presun finančných prostriedkov bol zároveň vo vzťahu k vyššie uvedeným oblastiam podpory OP ŽP financovaným zo zdrojov KF posúdený aj z pohľadu súladu s cieľmi a stratégiou OP ŽP a stratégiou Európa 2020.

Napriek objektívne vysokej miere významnosti viacerých operačných cieľov z hľadiska naplňania cieľov OP ŽP, stratégie Európa 2020 a vysokej priority s ohľadom na povinnosť naplňania záväzkov SR voči EÚ, neboli na základe vyššie uvedenej tabuľky identifikované typy aktivít (projektov), ktoré by mohli v súčasnej situácii na základe realistického scenára absorbovať dodatočnú alokáciu zdrojov KF vo výške 54 070 100 Eur v časovom horizonte do 31.12.2013.

Prevažná časť projektov má investičný stavebný charakter. V rámci uvedených typov projektov je odhadované trvanie procesu verejného obstarávania v optimálnom prípade 6-9 mesiacov (bez opakovania uvedeného procesu) a samotná fyzická realizácia projektov spravidla trvá 12-18, niekedy až 24 mesiacov. Tento typ projektov teda neprichádza do úvahy, a to ani v prípade už pripravených projektov s právoplatne vydaným stavebným povolením a ukončeným posudzovaním vplyvov na životné prostredie.

V rámci posudzovania prípadnej realizácie investičných projektov zvažil riadiaci orgán aj možnosť realizácie malých vodozádržných opatrení lokálneho charakteru v povodiach riek (napr. hrádzky, terénne úpravy a iné tzv. revitalizačné opatrenia), ktoré sa v rámci SR v uplynulých rokoch realizovali prostredníctvom dotačnej schémy Úradu vlády SR. Využitie ohrozenej alokácie zdrojov KF na realizáciu týchto typov projektov rovnako naráža na prekážku vyplývajúcu z časovej náročnosti procesu verejného obstarávania (zjednodušený postup verejného obstarávania, tzv. zákazku s nízkou hodnotou je možné pri stavebných prácach využiť len do výšky 20 000 Eur). Aj napriek malému rozsahu stavebných prác, resp. terénnych úprav by si takéto projekty vyžadovali povoľovacie konania, t.j. buď stavebné povolenie alebo aspoň ohlásenie stavebných úprav. Aj v prípade týchto projektov malého rozsahu (s rozpočtami v desiatkach tisíc Eur) sú v zmysle legislatívy SR a Systému riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na roky 2007-2013 v súčasnosti platné rovnaké pravidlá a postupy ako na investičné projekty s rozpočtami v hodnote stoviek tisíc, či miliónov Eur (výzva na predkladanie žiadostí o NFP, konanie o žiadosti o NFP, zazmluvňovanie, proces verejného obstarávania atď.). Zároveň samotná *Súhrnná správa o realizácii prvého realizačného projektu revitalizácie krajiny Integrovaného manažmentu povodí 2011* schválená v vládou SR v marci 2012 identifikovala neprimeranú administratívnu záťaž ako jednu z prekážok realizácie uvedených typov projektov, pričom prvý realizačný projekt bol podporený z dotačnej schémy vlády SR mimo prostriedkov z fondov EÚ, na ktoré sa vzťahujú prísnejšie legislatívne pravidlá. Vo svojich záveroch uvedená správa okrem iného odporúča prijať pri realizácii vyššie uvedených typov projektov opatrenia na zníženie administratívnej záťaže, ako napr.:

- odbyrokratizovať podmienky pre získanie rozhodnutia o využití územia za účelom verejného záujmu,
- znížiť administráciu projektu znížením počtu potvrdení, ktoré je potrebné prikladať – najmä ide o potvrdenia z daňových úradov, sociálnej poisťovne, zdravotných poisťovní,
- presne stanoviť podmienky súvisiace s povoleniami, ktoré je nutné mať k realizácii projektu,
- podmieniť financovanie protipovodňových opatrení v obci vykonaním preventívnych revitalizačných opatrení v mikropovodiach katastrálnych území obcí,
- prahy, stupne, nízke prehrádzky, vsakovacie jamy a pod. definovať vo vodnom zákone ako drobné vodné stavby s ohlasovacou povinnosťou alebo ako jednoduché vodné zariadenie.

Vytvorenie podmienok na zjednodušené poskytovanie pomoci za účelom realizácie veľkého množstva uvedených projektov malého rozsahu by si vyžiadalo zmenu príslušnej legislatívy súvisiacu s poskytovaním pomoci z fondov EÚ a následne úpravu riadiacich a kontrolných systémov na úrovni riadiaceho orgánu, certifikačného orgánu a centrálného koordinačného orgánu. Pri súčasnom nastavení legislatívnych pravidiel nemajú uvedené typy projektov kapacitu vyčerpať predmetnú alokáciu 54 070 100 Eur v časovom horizonte do konca roku 2013.

Rovnako v prípade posudzovaných neinvestičných typov aktivít je potrebné vykonať niekoľkomesačný proces verejného obstarávania, pričom predmetné typy projektov majú dlhodobý charakter (napr. projekty zamerané na monitorovanie, zber a hodnotenie údajov), ktorý neumožní využiť disponibilné finančné prostriedky do konca roka 2013. Projekty zamerané na prípravu máp povodňového ohrozenia, máp povodňového rizika a plánov manažmentu povodňových rizík sa už v súčasnosti realizujú, a to s pokrytím celého územia SR.

Z ďalšieho posudzovania možností pre realokáciu zdrojov KF vylúčil riadiaci orgán aj prioritnú os 6 *Technická pomoc*, v ktorej je dostatok disponibilných finančných prostriedkov na všetky plánované aktivity riadiaceho orgánu do konca programového obdobia 2007-2013 už v súčasnosti, a to aj s dostatočnou finančnou rezervou (viď Plán hodnotení OP ŽP schválený Monitorovacím výborom pre OP ŽP). Navyšovanie alokácie na technickú pomoc OP ŽP nie je z hľadiska ich účelnosti v súčasnej situácii relevantné.

Na základe vyššie uvedených zistení boli v druhom kroku analyzované možnosti využiť predmetnú alokáciu KF v rámci vyššie uvedených operačných cieľov KF na také typy projektov, ktoré by nemali stavebný charakter a ani dlhodobý neinvestičný charakter. Z hľadiska napĺňania stratégie OP ŽP a záväzkov SR voči EÚ sa v uvedenom druhom kroku riadiaci orgán zamerail na analýzu nasledovných oblastí podpory OP ŽP:

1.1 Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov

Hlavným zameraním operačného cieľa 1.1 je zabezpečenie prístupu čo možno najväčšieho počtu obyvateľov k pitnej vode a zabezpečenie obslužnosti územia pitnou vodou z verejného vodovodu v dostatočnej kvalite a kvantite. Zásobovanie pitnou vodou je jedným z determinujúcich faktorov rozvoja regiónu a jeho dosiahnutie je možné predovšetkým podporou budovania kapacít pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejného vodovodu.

1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ

Hlavným zameraním operačného cieľa 1.2 je zvýšenie počtu obyvateľov žijúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu a obslužnosti územia vo vzťahu k odvádzaniu a čisteniu komunálnych odpadových vôd ako základnej environmentálnej služby vodného hospodárstva v súlade so záväzkami SR vyplývajúcimi zo Zmluvy o prístúpení SR k EÚ.

Prioritná os 2 Ochrana pred povodňami (bez členenia na operačné ciele)

Hlavným zameraním v oblasti ochrany pred povodňami je realizácia preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami s cieľom výrazne znížiť škody spôsobené povodňami realizáciou preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami, obmedziť ľudskou činnosťou spôsobené nepriaznivé vplyvy na odtokové pomery v povodiach a zabezpečiť prirodzenú schopnosť akumulácie vody revitalizáciou povodí.

V rámci vyššie uvedených troch oblastí podpory posúdil riadiaci orgán možnosť realizácie investičných projektov nie stavebného charakteru, ktoré by boli realizované v kontexte existujúcej stratégie OP ŽP. Predmetom uvedených projektov by bolo obstaranie položiek hnuťelného majetku priamo súvisiaceho s hlavným zameraním vyššie uvedených troch oblastí podpory. Zámerom bolo identifikovať prípadné položky technického, resp. technologického vybavenia, prípadne zariadení, ktoré by mali širšie, plošné využitie v kontexte hlavného zamerania uvedených troch oblastí podpory a stratégie OP ŽP.

V prípade operačného cieľa 1.1 a 1.2 je všetko relevantné technologické vybavenie, resp. zariadenie dodávané ako neoddeliteľná súčasť podporených stavebných objektov (budov alebo líniových stavieb). Príslušné zariadenia, resp. vybavenia už boli súčasťou oprávnených výdavkov v rámci realizovaných projektov, a to v záujme dosiahnutia ucelených výstupov a výsledkov realizovaných projektov. Navyše projekty v rámci uvedených dvoch operačných cieľov sú realizované relatívne samostatne na lokálnej úrovni, spravidla jednotlivými územnými samosprávami alebo inými právnickými osobami (najmä obchodnými spoločnosťami),

ktoré vykonávajú činnosť v oblasti zásobovania obyvateľstva pitnou vodou alebo v oblasti čistenia a odvádzania odpadových vôd). Prípadná investícia do technologických zariadení a vybavení by mohla mať len parciálny a doplnkový charakter bez previazanosti na strategickú úroveň OP ŽP.

V prípade prioritnej osi 2, ktorá tvorí 6,59% z celkovej alokácie na OP ŽP, je hlavným cieľom podporovaných aktivít protipovodňová ochrana, ktorá je realizovaná prostredníctvom preventívnych (primárne investičných) opatrení na ochranu pred povodňami s cieľom výrazne znížiť škody spôsobené povodňami realizáciou preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami, obmedziť ľudskou činnosťou spôsobené nepriaznivé vplyvy na odtokové pomery v povodiach a zabezpečiť prirodzenú schopnosť akumulácie vody revitalizáciou povodí.

V rámci prioritnej osi 2 OP ŽP sú realizované nasledovné skupiny oprávnených aktivít:

I. skupina: Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami viazané na vodný tok, najmä:

- A. technické a biotechnické opatrenia na vodných tokoch spomaľujúce odtok vôd z povodia
- B. budovanie a rekonštrukcia vodných nádrží, poldrov, ochranných hrádzí, protipovodňových línií a zariadení na prečerpávanie vnútorných vôd na dosiahnutie potrebných technických parametrov ochrany pred povodňami, vrátane odstraňovania sedimentov z vodných nádrží I. a II. kategórie a z úsekov prítokov v dosahu ich ovplyvnenia vzdutím vody
- C. úprava a revitalizácia tokov priamo spojená s dosiahnutím potrebnej úrovne ochrany príľahlých území pred povodňami.

II. skupina: Preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami a vodnou eróziou v katastroch obcí, realizované mimo vodných tokov:

- A. budovanie vodozádržných prvkov alebo systémov spomaľujúcich odtok zrážkových vôd do vodného toku.

III. skupina: Opatrenia vyplývajúce zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES z 23. októbra 2007 o hodnotení a manažmente povodňových rizík:

- A. Vyhotovenie máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika
- B. Vypracovanie plánov manažmentu povodňových rizík alebo ich častí vrátane návrhov opatrení na dosiahnutie ich cieľov.

V prípade prioritnej osi 2 *Ochrana pred povodňami* vyhlásilo MŽP SR v období 2007-2012 spolu 9 výziev s celkovou alokáciou 273 730 015 Eur (z toho 85% zdroje KF). V rámci uvedených výziev bolo spolu schválených 99 projektov zameraných na realizáciu protipovodňových opatrení v súhrnnej hodnote 147 717 348 Eur (z toho 85 % zdroje KF = 128 860 991 Eur). V súčasnosti je zazmluvnených 82 projektov v súhrnnej hodnote 108 034 443 Eur a z toho je už 25 riadne ukončených projektov.

Spomedzi schválených projektov je prevažná časť zameraná na realizáciu aktivít v rámci I. skupiny oprávnených aktivít, a to predovšetkým na aktivitu I.C „*úprava a revitalizácia tokov priamo spojená s dosiahnutím potrebnej úrovne ochrany príľahlých území pred povodňami*“ aktivitu I.B „*budovanie a rekonštrukcia vodných nádrží, poldrov, ochranných hrádží, protipovodňových línií a zariadení na prečerpávanie vnútorných vôd na dosiahnutie potrebných technických parametrov ochrany pred povodňami, vrátane odstraňovania sedimentov z vodných nádrží I. a II. kategórie a z úsekov prítokov v dosahu ich ovplyvnenia vzdutím vody*“.

V rámci neinvestičných aktivít bol v prioritnej osi 2 OP ŽP schválený projekt *Mapy povodňového ohrozenia a Mapy povodňového rizika vodných tokov Slovenska* v hodnote približne 12 mil. Eur, prostredníctvom ktorého budú vypracované príslušné časti plánov manažmentu povodňového rizika a mapy povodňového ohrozenia a rizika. Projekt je určený územiu všetkých samosprávnych krajov v rámci SR.

Tabuľka 7 Priebežný stav plnenia vybraných ukazovateľov na úrovni prioritnej osi 2 OP ŽP k 31.12.2012

Prioritná os 2 - Ochrana pred povodňami	MJ	Východisko OP	Cieľ OP	Rozdiel OP	Východisko projekty	Cieľ projekty	Rozdiel projektov	Plánov. % naplnenia	2012 Výročná správa	30.4.2013
Počet opatrení zameraných na ochranu pred povodňami (spolu za projekty)	počet	11	136	125	8	122,000	114,000	91%	41	48
Plocha územia so zabezpečenou protipovodňovou ochranou	km2	5 800	5 987	187	66,759	927,238	860,479	460%	35,309	51,439
Počet projektov na prevenciu rizík	počet	9	57	48	0	100	100	208%	65	99
Počet osôb chránených pred povodňami v dôsledku realizácie projektu	počet	1 420 000	1 462 100	42 100	3 000	113 011	110 011	261%	800,000	800,000

Zdroj: MŽP SR, 2013

S cieľom posúdenia možnosti účelného a efektívneho využitia alokácie 54 070 100 Eur z KF v kontexte protipovodňovej ochrany sa riadiaci orgán zamerl na identifikáciu možných dodatočných aktivít, ktoré by:

- prispievali k napĺňaniu stratégie OP ŽP
- boli v súlade so špecickým cieľom prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami, ktorým je zabezpečenie komplexnej ochrany územia SR pred povodňami
- a zároveň zodpovedali parametrom umožňujúcim ich realizáciu v časovom horizonte do 31. decembra 2012 (ide o aspekty uvedené v kap. 2., písm. a) – d)).

Takouto aktivitou, ktorá umožňuje podporiť riešenie stále aktuálnej problematiky protipovodňovej ochrany a taktiež ktorú je možné realizovať v tak krátkom čase, je novo navrhovaná aktivita „intervenčné prostriedky na aktívnu ochranu pred povodňami“, vytvorená v rámci prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami.

Závery k analýze možností realokácie:

1. Na základe aktuálne identifikovaných zistení navrhuje riadiaci orgán čiastočnú modifikáciu realokácie zdrojov KF, ktorá bola navrhnutá ako súčasť revízie OP ŽP na verziu 4.0 v decembri 2012.
2. Prioritná os 1 nie je v dostatočnom časovom rámci schopná absorbovať celú realokovanú sumu vo výške 83 140 000 Eur (do 31.12.2013).
3. Časť realokovanej sumy vo výške 54 070 100 Eur je nevyhnutné využiť v iných oblastiach podpory OP ŽP financovaných zo zdrojov KF.
4. Analýza existujúcich oblastí podpory OP ŽP z hľadiska účelnej a efektívnej absorpcie alokácie KF vo výške 54 070 100 Eur neidentifikovala aktivity, v rámci ktorých by bolo možné uvedenú alokáciu využiť v termíne do 31.12.2013.
5. Analýza v súčasnej situácii identifikovala ako najvhodnejšie riešenie využiť alokáciu KF vo výške 54 070 100 Eur na investičné projekty nie stavebného charakteru v rámci operačných cieľov 1.1, 1.2 alebo prioritnej osi 2 OP ŽP.
6. Analýza identifikovala priestor na využitie alokácie zdrojov KF vo výške 54 070 100 Eur na projekty investičného, nie stavebného charakteru v rámci rozšírenia aktivít prioritnej osi 2 OP ŽP.

3. Posúdenie návrhu na rozšírenie aktivít v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP

3.1 Charakteristika návrhu na rozšírenie aktivít v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP

V zmysle vyššie uvedených záverov súvisiacich s ohrozením časti alokácie zdrojov KF de-komitmentom identifikoval riadiaci orgán v súčasnosti ako najvhodnejšie riešenie rozšírenie oprávnených aktivít OP ŽP o aktivitu, ktorá je v súlade so stratégiou programu a zároveň je realizovateľná v časovom horizonte do 31.12.2013. Takouto aktivitou, ktorá umožňuje podporiť riešenie stále aktuálnej problematiky protipovodňovej ochrany a taktiež ktorú je možné realizovať v tak krátkom čase, je novo navrhovaná aktivita „intervenčné prostriedky na aktívnu ochranu pred povodňami“, vytvorená v rámci prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami.

Novo navrhovaná aktivita vychádza z potreby zabezpečenia komplexného prístupu k manažmentu povodňových rizík v súlade so zákonom č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami, a to doplnením preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami intervenčnými opatreniami vykonávanými v čase nebezpečenstva povodne alebo v čase povodňovej situácie. Posilnenie komplexného charakteru protipovodňovej ochrany zároveň umožňuje obmedziť vznik škôd spôsobených povodňami a nepriaznivé následky povodní.

Intervenčné prostriedky na aktívnu ochranu pred povodňami budú využité v rámci vykonávania povodňových zabezpečovacích prác. Keďže v súlade s § 17 zákona č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami sa na ich vykonávaní významnou mierou podieľa spoločne so správcom vodných tokov (najmä vodohospodársky významných) Hasičský a záchranný zbor alebo vybrané ostatné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, pri identifikácii uvedenej aktivity postupoval riadiaci orgán v súčinnosti s Ministerstvom vnútra SR, do ktorého pôsobnosti uvedené záchranné zložky spadajú.

Súčasťou činností, ktoré Hasičský a záchranný zbor SR vykonáva podľa zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore v znení neskorších predpisov, je aj výkon povodňových zabezpečovacích prác a povodňových záchranných prác. V poslednom desaťročí dochádza k výraznému nárastu podielu týchto aktivít v rámci činnosti Hasičského a záchranného zboru. Tento nárast je okrem iných faktorov spôsobený aj vplyvom klimatických zmien v ostatnom období a z nich vyplývajúcich extrémnych vplyvov počasia. Zvládanie čoraz väčšieho počtu zásahov rôznorodého charakteru kladie zvýšené nároky na materiálno-technické vybavenie jednotiek Hasičského a záchranného zboru, ako aj obecných hasičských zborov. Najmä pre plošné rozsiahle zásahy, ktoré vznikajú v dôsledku klimatických vplyvov, nie sú v súčasnosti disponibilné sily a technické prostriedky dostačujúce. Pre efektívne využitie jednotlivých druhov hasičských jednotiek je potrebné ich dovybavenie potrebnými technickými prostriedkami. Zároveň má SR ambíciu vytvoriť intervenčnú kapacitu protipovodňového modulu v EU štandarde, ktorý je schopný podporiť záchranné operácie v širšom regióne, pretože analýza pokrytia intervenčnou kapacitou vykonaná MV SR ukázala, že tento typ kapacity v našom regióne nie je dostatočný vzhľadom na frekvenciu výskytu a dopad povodní na Slovensko a susedné krajiny.

Špecifikácia oprávnených výdavkov

Predmetom rozšírenia prioritnej osi 2 OP ŽP je návrh na obstaranie zásahovej protipovodňovej techniky. Ide o plošne využiteľné vybavenie mobilného charakteru, ako napríklad čerpadlá pre profesionálne aj dobrovoľné hasičské a záchranné zbory, mobilné protipovodňové steny, ale napríklad aj protipovodňový modul v EÚ štandarde, ktorý umožňuje podporiť záchranné operácie v širšom regióne, vrátane cezhraničnej spolupráce s okolitými štátmi.

Navrhované vybavenie zásahovou technikou umožňuje vykonávať preventívne opatrenia na už zrealizovaných prvkoch protipovodňovej ochrany, ktoré si vyžadujú pravidelnú údržbu v zmysle čistenia, odstraňovania sedimentov a nánosov, ktoré znižujú ich účinnosť. Odstraňovanie nánosov a sedimentov z upchatých kanálov

alebo vodozádržných komponentov umožňuje sfunkčniť v súčasnosti neúčinnú prevádzku protipovodňových komponentov. Navrhované vybavenie zároveň umožní okamžitú realizáciu preventívnych opatrení menšieho rozsahu okamžite po identifikovaní možného povodňového rizika a tak napomáha k zníženiu rizika lokálnych povodní (napríklad v prípade upchatých kanálov počas silnejších lokálnych zrážok).

Odsávacie pumpy majú opodstatnenie ako nástroj prevencie pri náhlych povodniach. Ich použitie je zároveň plánované počas zásahov okamžitej reakcie (podpora a spolupráca s už existujúcimi nástrojmi, opatreniami a vybavením) ale zároveň je uvedené vybavenie tiež využiteľné v rámci procesov obnovy po povodniach, kde je jeho využitie v súčasnosti obmedzené. Čo najskorší návrat do stavu pred povodňou má význam z hľadiska znižovania sociálneho aj ekonomického dopadu na dotknuté obyvateľstvo.

Preventívne povodňové bariéry sa využívajú na ochranu kľúčovej infraštruktúry na miestnej úrovni a budú distribuované a lokalizované v povodňami najviac ohrozených lokalitách na území SR.

Súčasťou vybavenia sú aj ľahké rýchle člny s nízkym ponorom umožňujúce rýchlu intervenciu pri záchrane uviaznutých ľudí.

Každý región SR by mal byť vybavený mobilnou modulárnou jednotkou s veľkokapacitnou pumpou (1000m³/hodinu) použiteľnou aj pri odsávaní znečistených vôd. Uvedená mobilná jednotka je vybavená hadicami využiteľnými na dlhé vzdialenosti v neprístupnom teréne, vrátane záložných jednotiek a elektronicky riadenou jednotkou umožňujúcou prenos informácií o vývoji situácie v povodňou postihnutom území s priamym spojením na zásahovú jednotku. V súčasnosti SR disponuje dvoma veľko-kapacitnými pumpami na odsávanie znečistených vôd využiteľných v obývaných oblastiach, ktoré sú strategicky rozmiestnené v Bratislave a v Humennom, za účelom čo najširšieho pokrytia územia týmto špecifickým intervenčným nástrojom.

Navrhované materiálo-technické vybavenie bude možné použiť na celom území SR a podľa potreby aj v prípadne cezhraničnej spolupráce s okolitými štátmi. Navrhované vybavenie umožní zabezpečiť integrovaný prístup k manažmentu povodňových situácií a k zvládnutiu celého manažmentu zvládania katastrof. Navrhované vybavenie zároveň prispieva k prevencii a znižovaniu škôd na ľudskom zdraví, životnom prostredí, kultúrnom dedičstve a ekonomických aktivitách.

Finančné hľadisko

Predpokladaný rozpočet novej aktivity v rámci prioritnej osi 2 *Ochrana pred povodňami* zodpovedá výške zdrojov KF ohrozených de-komitmentom (54 070 100 Eur). Uvedená suma je z veľkej časti schopná pokryť identifikované potreby rezortu vnútra na obstaranie navrhovanej zásahovej techniky. Predpokladané celkové náklady na obstaranie uvedenej techniky boli vyčíslené na úrovni cca 65 mil. Eur.

Územné hľadisko

Predmetom návrhu na rozšírenie aktivít v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP je obstaranie materiálo-technického vybavenia mobilného charakteru, ktorými je možné zabezpečiť obslužnosť celého územia v rámci SR, resp. vhodným rozmiestnením pokryť jednotlivé spádové územia v rámci SR tak, aby bola dosiahnutá optimálna lokalizácia v zmysle celoštátneho pokrytia. V prípade vybraných území (rizikové povodia) môže byť uvedená technika využitá aj v rámci cezhraničnej pomoci v rámci okolitých štátov v povodiach významných riek .

V rámci predbežného hodnotenia povodňového rizika², ktoré v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík vykonalo v decembri 2011 Ministerstva životného prostredia SR v súčinnosti s rezortnými vodohospodárskymi organizáciami a jeho

² <http://www.minzp.sk/files/sekcia-vod/povodne-2002-2012-informacie/mapa-predbezneho-hodnotenia-povodnoveho-rizika-v-sr.pdf>

výstupy tvoria podklady pre vypracovanie máp povodňového ohrozenia a povodňového rizika, bolo na území SR identifikovaných spolu 559 oblastí s výskytom významného povodňového rizika – 378 geografických oblastí, v ktorých existuje potenciálne významné povodňové riziko a 181 geografických oblastí, v ktorých možno predpokladať, že je pravdepodobný výskyt významného povodňového rizika

V prípade obstarania navrhovaného materiálo-technického zabezpečenia je strategickým zámerom MŽP SR a MV SR skutočnosť, aby uvedená technika bola čo najúčelnejšie rozmiestnená v územiach najviac ohrozených rizikom povodne. Zároveň však je potrebné zohľadniť schopnosť techniky obslúžiť čo najširšie potenciálne ohrozené spádové územie s primeraným zásahovým dojazdom (v minútach).

3.2 Realizovateľnosť úpravy revízie z hľadiska obsahu

Súlad so stratégiou OP ŽP

Nevyhnutným predpokladom pre doplnenie novej aktivity do existujúceho operačného programu je súlad uvedenej aktivity so schválenou stratégiou OP ŽP pre uvedenú oblasť podpory (prioritná os 2). V súlade s platným znením OP ŽP je špecifickým cieľom prioritnej osi 2 *Ochrana pred povodňami* „zabezpečenie komplexnej ochrany územia SR pred povodňami“.

Všeobecný legislatívny rámec pre vykonávanie aktivít v oblasti ochrany pred povodňami vytvára smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia Spoločenstva v oblasti vodnej politiky (rámcová smernica o vode) a taktiež Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík, ktorá je do práva SR transponovaná zákonom č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami..

Špecifický cieľ prioritnej osi 2 *Ochrana pred povodňami* je napĺňaný kombinovaným prístupom, t.j. prostredníctvom implementácie preventívnych a ďalších technických opatrení na vodných tokoch (napr. opatrenia znižujúce maximálny povodňový prietok alebo ktoré chránia územie pred povodňami prostredníctvom výstavby alebo rekonštrukcie vodných stavieb, poldrov, ochranných hrádzí, ochranných odtokov, alebo vybavenie na odčerpávanie vnútorných vôd), a zároveň prostredníctvom preventívnych opatrení, ktoré zvyšujú prirodzenú schopnosť krajiny zadržiavať vodu, spomaľujú odtok z územia koryt riek priamo do riek alebo podporujú prirodzenú akumuláciu vody v na to vhodných lokalitách a ktoré chránia krajinu pred povodňami spôsobenými povrchovými odtokmi. Súčasťou preventívnych protipovodňových opatrení je zároveň vypracovanie Plánov manažmentu povodňových rizík, vrátane predbežných zhodnotení povodňového rizika a vypracovania máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika.

Navrhovaná modifikácia revízie je v súlade s plánmi manažmentu povodí, ktoré sú súčasťou Vodného plánu Slovenska³ a zohľadňuje podmienky na zabezpečenie protipovodňovej ochrany na základe predbežného hodnotenia povodňového rizika (december 2011), výsledky ktorého sú podkladom pre vypracovania máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika. Uvedené hodnotenie posudzovalo pravdepodobnosť vzniku povodní pre každé územie a odhadovalo potenciálne dopady na obyvateľstvo, miestnu ekonomiku a životné prostredie a na jeho základe boli identifikované geografické územia s existujúcim potenciálom a významným rizikom vzniku povodní. V uvedených oblastiach je nevyhnutné zabezpečiť prítomnosť, resp. dostupnosť mobilných jednotiek na predídanie hrozieb spôsobených povodňami. Uvedená skutočnosť bude mať vplyv na rozmiestnenie navrhovaného vybavenia, ktoré môže byť zároveň operatívne lokalizované a kapacitne posilnené v závislosti od regionálnych a miestnych potrieb.

³ http://www.vuvh.sk/rsv2/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=87&lang=sk

Preventívny a komplexný charakter prioritnej osi 2 OP ŽP zostane zachovaný aj po jej rozšírení o novonavrhnúť aktivitu *Intervenčné opatrenia na aktívnu ochranu pred povodňami*. Novonavrhnovaná aktivita má vo vzťahu k ostatným podporovaným aktivitám v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP doplňujúci charakter. Jej doplnením sa dosiahne komplexnosť stratégie OP ŽP v oblasti zabezpečenia protipovodňovej ochrany v rámci celého územia SR, a to v zmysle celkovej schopnosti SR vysporiadať sa s povodňovými hrozbami a rizikami.

Aj keď je prioritná os 2 OP ŽP primárne orientovaná na preventívne investičné protipovodňové opatrenia fyzicky realizované priamo v dotknutých územiach, uvedené opatrenia na obmedzenie výskytu povodní a znižovania dopadov povodní nemôžu úplne eliminovať riziko vzniku povodí (najmä náhlych lokálnych povodní) a odvrátiť tak hrozbu, ktorú povodne predstavujú pre obyvateľstvo SR. Novonavrhnovaná aktivita je zameraná na podporu intervenčných opatrení zabezpečujúcich efektívnu reakciu na povodňovú situáciu, a tak umožňuje realizáciu povodňovej bezpečnosti a efektívny priebeh povodňových zabezpečovacích, resp. záchranných prác. Týmto spôsobom má nová aktivita potenciál prispieť ku komplexnému charakteru protipovodňovej ochrany v rámci SR a príslušných cezhraničných regiónoch.

Ako už bolo zmienené, navrhovaná aktivita má okrem intervenčného (t.j. zásahového) aj zabezpečovací charakter a tiež preventívny aspekt, keďže navrhované zariadenia umožnia vykonávať preventívne opatrenia na už v minulosti realizovaných protipovodňových prvkoch, ktoré je potrebné pravidelne udržiavať predovšetkým čistením a odstraňovaním naplavovaného sedimentu, ktorý postupne znižuje ich účinnosť.

Významným nepriamym pozitívnym vplyvom využívania mobilnej protipovodňovej techniky počas povodní predovšetkým na územiach s ich výnimočným výskytom je zabránenie zásahov do krajiny spojených s budovaním trvalých protipovodňových opatrení, ako je budovanie hrádzí, spevňovanie brehov tokov a podobne. Budovanie takýchto trvalých opatrení na jednej strane vytvára trvalú ochranu pred povodňami, ale taktiež spôsobuje zásah do prirodzeného toku, čím môže dôjsť k zmene dynamiky toku a následnému poškodeniu miestnych ekosystémov. Naopak použitie mobilných protipovodňových prvkov trvalo nezasahuje do prirodzeného stavu krajiny a po odznení rizika povodní je ich možné odstrániť.

Súlad so stratégiou Európa 2020

V kontexte priorit stratégie Európa 2020 je kladený dôraz na zabezpečenie stability ekonomického rastu a jeho udržateľnosti. V uplynulých rokoch boli v prípade SR zaznamenané rozsiahle ekonomické škody spôsobené najmä náhlymi povodňami, ktorých odstraňovanie znamenalo výraznú záťaž pre verejné zdroje štátu a miestnych aj regionálnych samospráv. Potvrdená výška škôd spôsobených povodňami dosiahla len v roku 2010 sumu viac ako 480 mil. Eur. Uvedená skutočnosť predstavuje v čase konsolidácie verejných financií faktor, ktorý prispieva k znižovaniu disponibilných zdrojov, resp. k zvyšovaniu deficitu verejných financií. Na rozdiel od súkromného majetku, existujúca verejná infraštruktúra vo väčšine prípadov nie je predmetom poistenia voči živelným pohromám, pričom štát, resp. samosprávy sú ako správcovia a prevádzkovatelia tejto infraštruktúry povinní zabezpečiť jej obnovu v čo najkratšom možnom čase.

Aj keď prioritou zostáva realizácia fyzických preventívnych protipovodňových opatrení v ohrozených územiach, dôležitú súčasťou komplexného a účinného prístupu k protipovodňovej ochrane a k odolnosti voči nepriaznivým vplyvom zmeny klímy predstavuje aj zabezpečenie adekvátneho materiálno-technického vybavenia na vykonávanie opatrení v súvisiaceho s protipovodňovými zásahmi.

Doplnenie podpory intervenčných aktivít ako sprievodných opatrení ku preventívnym opatreniam zameraných na ochranu pred povodňami prispieva k zabezpečeniu komplexnosti protipovodňovej ochrany, ktorej úlohou je zmiernovať nepriaznivé následky povodní na obyvateľstvo, majetok, hospodárske činnosti, kultúrne dedičstvo a životné prostredie.

3.3 Realizovateľnosť úpravy revízie z procesného hľadiska

Východiská úpravy revízie z hľadiska legislatívy

Podnetom na vykonanie úpravy (modifikácie) pôvodného návrhu revízie OP ŽP na verziu 4.0 sú pretrvávajúce ťažkosti s vykonávaním OP ŽP identifikované riadiacim orgánom na základe priebežného monitorovania implementácie programu, monitorovania vývoja čerpania a aktualizácie prognóz čerpania finančných prostriedkov OP ŽP. Uvedená skutočnosť zodpovedá dôvodom pre iniciovanie zmeny operačného programu uvedeným v čl. 33, ods. 1, písm. d) všeobecného nariadenia, ktoré sú predmetom tejto analýzy.

Východiskom pre zmeny navrhované v rámci modifikácie revízie OP ŽP na verziu 4.0 v kontexte požiadaviek definovaných všeobecným nariadením je čl. 33 ods.1 písm. c) a d) všeobecného nariadenia. V zmysle v nich uvedených ustanovení je operačný program možné znovu preskúmať a v prípade potreby revidovať:

- c) na základe výsledkov hodnotenia alebo na základe výsledkov analýzy dôvodov revízie OP obsahujúcej analýzu všetkých realizačných ťažkostí a predpokladaného vplyvu revízie vrátane vplyvu na stratégiu OP v zmysle čl. 48 ods. 3 všeobecného nariadenia; alebo
- d) ak nastali ťažkosti s implementáciou OP (v danom prípade riziko automatického zrušenia časti záväzku KF).

Oprávnenosť nových výdavkov (v nadväznosti na zaradenie novej aktivity) v rámci existujúceho operačného programu umožňuje na základe vykonania zmeny operačného programu článok 56 všeobecného nariadenia. V prípade schválenia takéhoto návrhu revízie operačného programu platí, že nové výdavky pridané v čase revízie operačného programu sú oprávnené odo dňa predloženia žiadosti o revíziu (pozn. v danom prípade žiadosti o úpravu revízie) operačného programu Európskej komisii.

Navrhovaná modifikácia revízie OP ŽP na verziu 4.0 je ako návrh zmeny strategického dokumentu predmetom zisťovacieho konania podľa § 7 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktoré je potrebné vykonať pred predložením návrhu modifikácie revízie OP ŽP na schválenie monitorovaciemu výboru.

Predpokladom predloženia návrhu revízie operačného programu Európskej komisii je v zmysle všeobecného nariadenia predchádzajúci súhlas Monitorovacieho výboru pre OP ŽP. Zámerom riadiaceho orgánu je realizácia príslušných procesov s ohľadom na termín zasadnutia Monitorovacieho výboru pre OP ŽP, ktorý sa každoročne (aj z dôvodu schvaľovania výročnej správy o vykonávaní programu) koná v júni.

V zmysle čl. 33 všeobecného nariadenia je návrh na revíziu operačného programu posúdený Európskou komisiou v termíne do troch mesiacov od jeho predloženia Európskej komisii.

Realizovateľnosť úpravy revízie z časového hľadiska

V nadväznosti na doterajšie skúsenosti riadiaceho orgánu a zistenia uvedené v časti 1.2 tejto analýzy posúdil riadiaci orgán realizovateľnosť návrhu na využitie dodatočnej alokácie zdrojov KF vo výške 54 070 100 Eur v rámci novonavrhovanej aktivity *Intervenčné opatrenia na aktívnu ochranu pred povodňami* v prioritnej osi 2 OP ŽP aj z časového hľadiska.

Tabuľka 8 Posúdenie realizovateľnosti na využitie dodatočnej alokácie v prioritnej osi 2 OP ŽP z časového hľadiska

Proces	Termín	popis situácie
Príprava návrhu modifikácie revízie OP ŽP na verziu 4.0 a jeho predloženie na schválenie Monitorovaciemu výboru pre OP ŽP	20.6. 2013	RO predloží návrh modifikácie revízie OP ŽP členom Monitorovacieho výboru pre OP ŽP v dostatočnom časovom predstihu pred jeho zasadnutím 20.6.2013 Monitorovací výbor prerokuje návrh modifikovanej revízie OP ŽP 20.6.2013 a v prípade jeho odsúhlasenia bude tento návrh bezodkladne predložený na schválenie EK
Schvaľovanie návrhu zo strany EK	23.6. – 23.9.2013	EK v zmysle spoločnej správy EK a príslušných slovenských orgánov „Joint Report by the European Commission and the Slovak Authorities“ z 29. 4. 2013 minimalizuje čas potrebný na posudzovanie návrhu modifikácie revízie
Realizácia procesu verejného obstarávania	1.12.2013	obstarávateľ s vysokoodbornými kapacitami (v prípade MV SR dokonca gestor legislatívy pre verejné obstarávanie) zabezpečí realizáciu verejného obstarávania do 1.12.2013 nie je možné vylúčiť námietky účastníkov a iné ťažkosti, ktoré sú ale súčasťou každého verejného obstarávania
Príprava projektov	30.10.2013	oprávnený prijímateľ zabezpečí prípravu projektu a jeho predloženie RO v termíne do 30.10.2013
Výzva na predkladanie žiadostí o NFP	31.10.2013	RO zabezpečí vyhlásenie výzvy na predkladanie žiadostí o NFP s termínom uzávierky 31.10.2013
Konanie o žiadosti o NFP a uzatvorenie zmluvy o poskytnutí NFP	30.11.2013	RO má dostatočné kapacity na zadministrovanie konania o žiadostiach o NFP v horizonte výrazne kratšom ako 100 dní od prijatia žiadostí o NFP pri očakávanom malom počte projektov dostatočné odborné kapacity oprávneného prijímateľa na kvalitnú prípravu projektu
Overenie verejného obstarávania, fyzická realizácia projektu a overenie výdavkov	18.12.2013	prijímateľ disponuje dostatočnými odbornými kapacitami a skúsenosťami na včasnú realizáciu projektu možná individuálna a operatívna komunikácia s RO (malý počet projektov) RO zabezpečí overenie VO a výdavkov v skrátených lehotách
Čerpanie finančných prostriedkov	do 31.12.2013	predpokladaná intenzívna súčinnosť prijímateľa a RO, PJ a prípadne MF SR (CO) v súvislosti so žiadosťami o platbu RO zabezpečí zahrnutie výdavkov do súhrnnej žiadosti o platbu predkladanej certifikačnému orgánu v termíne do 20.12.2013 certifikačný orgán následne zabezpečí zahrnutie výdavkov do žiadosti o platbu predkladanej na EK v termíne do 31.12.2013

Zdroj: MŽP SR, 2013

V súčasnej situácii je návrh na rozšírenie aktivít v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP identifikovaný ako najvhodnejší nástroj na odvrátenie hroziaceho rizika de-komitmentu vo vzťahu k alokácii 54 070 100 Eur. Uvedený návrh si však vyžiada zo strany riadiaceho orgánu vypracovanie harmonogramu jeho realizácie a následne jeho dôsledné dodržiavanie. Úspešná implementácia novonavrhovanej aktivity *Intervenčné opatrenia na aktívnu ochranu pred povodňami* umožní v kontexte stratégie OP ŽP zabezpečiť komplexný charakter protipovodňovej ochrany územia SR.

Závery k analýze posúdenia návrhu na rozšírenie prioritnej osi 2 OP ŽP:

- Charakter novonavrhovanej aktivity dopĺňujúcej prioritnú os 2 OP ŽP dopĺňa stratégiu OP ŽP v oblasti protipovodňovej ochrany a prispieva k zabezpečeniu jej komplexnosti, najmä v súvislosti s náhlymi lokálnymi povodňami a v súvislosti s podporou územia, ktoré ešte nemá vybudované stále protipovodňové opatrenia. Mobilný charakter navrhovaného zariadenia má potenciál zabezpečiť obsluhu celého územia SR, priľahlých cezhraničných regiónov, ale najmä najviac ohrozených území v zmysle pripravovaných máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika.
- Navrhovaná aktivita má okrem intervenčného (t.j. zásahového) aj zabezpečovací charakter a tiež preventívny aspekt, keďže navrhované zariadenia umožnia vykonávať preventívne opatrenia na už

v minulosti realizovaných protipovodňových prvkoch, ktoré je potrebné pravidelne udržiavať predovšetkým čistením a odstraňovaním naplavovaného sedimentu, ktorý postupne znižuje ich účinnosť. Významným nepriamym pozitívnym vplyvom využívania mobilnej protipovodňovej techniky počas povodní predovšetkým na územiach s ich výnimočným výskytom je zabránenie zásahov do krajiny spojených s budovaním trvalých protipovodňových opatrení, ako je budovanie hrádzí, spevňovanie brehov tokov a podobne. Použitie mobilnej techniky trvalo nezasahuje do prirodzeného stavu krajiny a po odznení rizika povodní je ich možné odstrániť.

3. Navrhovaná úprava prebiehajúcej revízie OP ŽP je vykonateľná s ohľadom na existujúci právny rámec na úrovni SR a EÚ.
4. Návrh na využitie alokácie zdrojov KF vo výške 54 070 100 Eur na nákup protipovodňovej techniky je realizovateľný v termíne do 31.12.2013, a to v závislosti od výsledkov zisťovacieho konania a za predpokladu súhlasného stanoviska Monitorovacieho výboru pre OP ŽP a schválenia revízie zo strany Európskej komisie.
5. V súčasnej situácii predstavuje novonavrhovaná aktivita v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP najvhodnejší nástroj na elimináciu hroziaceho de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF v rámci OP ŽP. Úspešná implementácia novonavrhovanej aktivity v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP si vyžiada dôsledné plnenie časového harmonogramu realizácie zo strany riadiaceho orgánu.

4. Záverečné zhrnutie

Riadiaci orgán pre Operačný program Životné prostredie (ďalej len „riadiaci orgán“) predložil dňa 20. decembra 2012 Európskej komisii (ďalej len „EK“) návrh revízie Operačného programu Životné prostredie na verziu 4.0, schválený Monitorovacím výborom pre Operačný program Životné prostredie (ďalej len „OP ŽP“) na jeho 10. zasadnutí dňa 18. decembra 2012.

Návrh revízie OP ŽP vychádzal zo záverov operatívneho hodnotenia OP ŽP (stav k 30. 9. 2012), ktorého cieľom bolo posúdiť príspevok programu k plneniu cieľov a priorít politiky súdržnosti a zhodnotiť aktuálny stav implementácie OP ŽP. Súčasťou hodnotenia bola aj prípadná identifikácia oblastí, v ktorých dochádza, resp. môže dôjsť k ťažkostiam s vykonávaním v zmysle čl. 33, ods. 1, písm. d) nariadenia Rady 1083/2006, a vo vzťahu ku ktorým je potrebné prijať adekvátne opatrenia.

Zo záverov uvedeného hodnotenia vyplynula potreba realokácie zdrojov Kohézneho fondu (ďalej len „KF“) vo výške 83 140 000 Eur z prioritnej osi 4 Odpadové hospodárstvo do prioritnej osi 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd (operačný cieľ 1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ), na základe ktorej bol vypracovaný návrh revízie OP ŽP na verziu 4.0. Okrem uvedenej zmeny finančného plánu OP ŽP sa revízia programu týkala aj menej zásadných vnútorných presunov finančných prostriedkov medzi prioritnými témami a tzv. neurgentných zmien a úprav OP ŽP, ktoré už boli v minulosti schválené Monitorovacím výborom pre OP ŽP, ale neboli natoľko závažné, aby boli predmetom samostatnej revízie OP. Schvaľovanie uvedenej revízie zo strany Európskej komisie nie je v súčasnosti ukončené.

Vzhľadom na kumuláciu ročných záväzkov 2010 (n+3) a 2011 (n+2) v roku 2013, prijímal riadiaci orgán pre OP ŽP v období od septembra 2012 až do súčasnosti celý rad opatrení, ktoré mali prispieť k zvýšeniu úrovne čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ a odvráteniu hrozby de-komitmentu v prípade zdrojov KF. Uvedené opatrenia mali charakter systémových opatrení na strane riadiaceho orgánu aj individuálnych opatrení na úrovni implementovaných projektov. Uvedené opatrenia boli predmetom priebežne prijímaných akčných plánov a ich účinnosť bola priebežne vyhodnocovaná v dvojmesačných intervaloch. Opatrenia spočívali najmä v znižovaní administratívnej a časovej náročnosti implementačných procesov, posilňovaní administratívnych kapacít a zintenzívnení komunikácie s prijímateľmi, najmä v prípade veľkých a rizikových projektov.

Napriek realizácii uvedených opatrení v súčasnosti stále pretrváva vysoké riziko de-komitmentu, a to aj za predpokladu schválenia realokácie zdrojov KF podľa pôvodného návrhu revízie z decembra 2012. Na základe aktuálnych realistických prognóz čerpania finančných prostriedkov je súčasné riziko de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF vyčíslené približne na 60 mil. Eur.

Účinnosť priebežne prijímaných opatrení na elimináciu rizika de-komitmentu a dosahovanie uspokojivej úrovne čerpania finančných prostriedkov je tak napriek intenzívnej snahe a komunikácii zo strany riadiaceho orgánu v prevažnej miere podmienená súčinnosťou samotných prijímateľov a ďalších zainteresovaných subjektov (osoby zabezpečujúce verejné obstarávanie, dodávatelia, projektanti, externý manažment projektov). Opatrenia riadiaceho orgánu a zvýšená aktivita na systémovej, podpornej, komunikačnej a informačnej úrovni tak nemôžu v prípade stoviek realizovaných investičných projektov garantovať 100%-nú úspešnosť procesov realizovaných inými právnickými osobami.

Na základe zistení riadiaceho orgánu dlhodobo zostáva časovo a administratívne najnáročnejším procesom spôsobujúcim oneskorené čerpanie finančných prostriedkov proces verejného obstarávania zabezpečovaný samotnými prijímateľmi. Uvedený proces je častým zdrojom pochybení zo strany obstarávateľov (prijímateľov) a v cca 1/3 prípadov je ho potrebné zopakovať, čo odsúva začiatok fyzickej realizácie projektov. Uvedená situácia spôsobuje, že riadiaci orgán v súčasnosti nedisponuje dostatočným množstvom zazmluvnených projektov

s úspešne ukončenými a skontrolovanými verejnými obstarávaniami. Samotná fyzická realizácia projektov investičného charakteru trvá spravidla 12-18 mesiacov (v prípade veľkých projektov aj niekoľko rokov), pričom projekty stavebného charakteru sú charakteristické neskorším nábehom čerpania. Rizikom pri realizácii stavebných projektov sú aj nepredvídané okolnosti, ktoré majú za následok odklon od pôvodného časového harmonogramu (počasie, sezónnosť, povolenie konania, vyvolané zmenové konania a pod.).

Posúdenie možností úpravy revízie OP ŽP

V nadväznosti na vyššie uvedené zistenia boli v súčasnosti identifikované pretrvávajúce ťažkosti s vykonávaním OP ŽP z hľadiska včasného využitia zdrojov KF. V tejto súvislosti vykonal riadiaci orgán analýzu možností modifikácie návrhu prebiehajúcej revízie OP ŽP na verziu 4.0, a to za účelom identifikácie iných potenciálnych oblastí podpory z KF, schopných efektívne a účelne využiť alokáciu ohrozenú de-komitmentom. Pri posudzovaní existujúcich možností boli brané do úvahy nasledovné faktory:

- a) absorpčná schopnosť presunutej alokácie KF v termíne do 31.12.2013 (časová náročnosť procesov)
- b) predpoklady efektívne a úspešne realizovaného verejných obstarávaní (rizikovánosť typov projektov, veľkosť projektov, pripravenosť prijímateľov)
- c) charakter projektov a časová náročnosť ich realizácie
- d) početnosť projektov.

Zároveň s tým museli potenciálne oblasti podpory z KF spĺňať podmienku súladu so stratégiou OP ŽP a jeho cieľmi.

Prvotným krokom pri identifikácii potenciálnych oblastí podpory OP ŽP, ktorých alokácia zo zdrojov KF by mohla byť zmysluplná a účelne posilnená, bolo posúdenie vyššie uvedených faktorov vo vzťahu k relevantným oblastiam podpory OP ŽP financovaným zo zdrojov KF, a to:

- 1.1 Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov
- 1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ
- 1.3 Zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd
- 2. Ochrana pred povodňami
- 6. Technická pomoc.

Napriek potenciálne vysokej absorpčnej schopnosti existujúcich investičných aktivít realizovaných v rámci prioritnej osi 1 a 2 a ich významnosti z hľadiska stratégie OP ŽP a plnenia záväzkov SR voči EÚ, predstavuje objektívnu prekážku pre ich realizáciu v posudzovanom časovom rámci práve časová náročnosť ich realizácie. Odhliadnuc od procesov na strane riadiaceho orgánu (výzva na predkladanie projektov, hodnotenie a schvaľovanie projektov) je v posudzovanom časovom rámci nevyhnutné realizovať samotnú prípravu projektov, posudzovanie vplyvov na životné prostredie, realizovať verejné obstarávania). Zabezpečenie týchto procesov v termíne do 31.12.2013 nie je realistické ani v prípade už pripravených projektov. Z charakteru projektov vyplýva, že ide o investičné projekty zamerané na budovanie líniových stavieb a stavieb vzťahujúcich sa na príslušné povodia riek. Vysoký počet projektov neumožňuje ich včasnú realizáciu ani prostredníctvom individuálnej podpory administratívnymi kapacitami zo strany riadiaceho orgánu.

Rovnako v prípade posudzovaných neinvestičných typov existujúcich aktivít je potrebné vykonať niekoľkomesačný proces verejného obstarávania, pričom predmetné typy projektov majú dlhodobý charakter (napr. projekty zamerané na monitorovanie, zber a hodnotenie údajov), ktorý neumožní využiť disponibilné finančné prostriedky do konca roka 2013.

V rámci posudzovania prípadnej realizácie investičných projektov zvážil riadiaci orgán v prípade prioritnej osi 2 *Ochrana pred povodňami* aj možnosť realizácie malých vodozádržných opatrení lokálneho charakteru v povodiach riek, ktoré sa v rámci SR v uplynulých rokoch realizovali prostredníctvom dotačnej schémy Úradu vlády SR. Využitie ohrozenej alokácie zdrojov KF na realizáciu týchto typov projektov rovnako naráža na prekážku vyplývajúcu z časovej náročnosti procesu verejného obstarávania (aj keď zjednodušeného) a potreby povolovacích konaní. Aj v prípade týchto projektov malého rozsahu (s rozpočtami v desiatkach tisíc Eur) sú v zmysle príslušnej legislatívy SR v súčasnosti platné rovnaké pravidlá a postupy ako v prípade ostatných projektov. Administratívna záťaž brzdíca efektívnu realizáciu takýchto malých projektov pritom už bola identifikovaná aj v prípade ich realizácie prostredníctvom administratívne jednoduchšej dotačnej schémy Úradu vlády SR, a to spolu odporúčaním prijať pri realizácii vyššie uvedených typov projektov opatrenia na zníženie administratívnej záťaže. Vytvorenie podmienok na zjednodušené poskytovanie pomoci za účelom realizácie veľkého množstva uvedených projektov malého rozsahu si vyžaduje zmenu príslušnej legislatívy súvisiacu s poskytovaním pomoci z fondov EÚ a následne úpravu riadiacich a kontrolných systémov na úrovni zainteresovaných orgánov. Pri súčasnom nastavení legislatívnych pravidiel nemajú uvedené typy projektov potenciál využiť ohrozenú alokáciu do konca roku 2013.

Z ďalšieho posudzovania možností pre realokáciu zdrojov KF vylúčil riadiaci orgán aj prioritnú os 6 *Technická pomoc*, v ktorej je dostatok disponibilných finančných prostriedkov na všetky plánované aktivity riadiaceho orgánu do konca programového obdobia 2007-2013 už v súčasnosti, a to aj s dostatočnou finančnou rezervou.

Na základe vyššie uvedených zistení boli v druhom kroku analyzované možnosti využiť predmetnú alokáciu KF v rámci vyššie uvedených operačných cieľov KF na také typy projektov, ktoré by nemali stavebný charakter a ani dlhodobý neinvestičný charakter. Z hľadiska naplňania stratégie OP ŽP a záväzkov SR voči EÚ sa v uvedenom druhom kroku riadiaci orgán zamerlal na analýzu nasledovných oblastí podpory OP ŽP:

- 1.1 Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov
- 1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ
- 2 Ochrana pred povodňami (bez členenia na operačné ciele).

V rámci vyššie uvedených troch oblastí podpory posúdil riadiaci orgán možnosť realizácie investičných projektov nie stavebného charakteru, ktoré by boli realizované v kontexte existujúcej stratégie OP ŽP a ktoré by mali širšie, plošné využitie v kontexte hlavného zamerania uvedených troch oblastí podpory. Predmetom uvedených projektov by bolo obstaranie položiek hnuťelného majetku priamo súvisiaceho s hlavným zameraním vyššie uvedených troch oblastí podpory (položky technického, resp. technologického vybavenia, prípadne zariadení).

V prípade operačného cieľa 1.1 a 1.2 je všetko relevantné technologické vybavenie, resp. zariadenie dodávané ako neoddeliteľná súčasť podporených stavebných objektov (budov alebo líniových stavieb). Príslušné zariadenia, resp. vybavenia už boli súčasťou oprávnených výdavkov v rámci realizovaných projektov, a to v záujme dosiahnutia ucelených výstupov a výsledkov realizovaných projektov. Prípadná investícia do technologických zariadení a vybavení by mohla mať v tomto prípade len parciálny a doplnkový charakter bez previazanosti na strategickú úroveň OP ŽP.

Návrh konkrétneho riešenia revízie OP ŽP

S cieľom posúdenia možností účelného a efektívneho využitia alokácie 54 070 100 Eur z KF v kontexte protipovodňovej ochrany sa riadiaci orgán zamerlal na identifikáciu možných dodatočných aktivít, ktoré by:

- prispievali k naplňaniu stratégie OP ŽP

- boli v súlade so špecickým cieľom prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami, ktorým je zabezpečenie komplexnej ochrany územia SR pred povodňami
- a zároveň zodpovedali parametrom umožňujúcim ich realizáciu v časovom horizonte do 31. decembra 2012 (ide o aspekty uvedené v kap. 2., písm. a) – d)).

Takouto aktivitou, ktorá umožňuje podporiť riešenie stále aktuálnej problematiky protipovodňovej ochrany a taktiež ktorú je možné realizovať v tak krátkom čase, je novo navrhovaná aktivita „intervenčné prostriedky na aktívnu ochranu pred povodňami“, vytvorená v rámci prioritnej osi 2 Ochrana pred povodňami.

Realizácia novonavrhovanej aktivity *Intervenčné opatrenia na aktívnu ochranu pred povodňami* má svojim investičným (nie stavebným) charakterom potenciál odvrátiť hroziace riziko de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF.

Doplnenie navrhovanej aktivity „intervenčné prostriedky na aktívnu ochranu pred povodňami“ je v súlade so špecifickým cieľom PO2, ktorým je „zabezpečenie komplexnej ochrany územia SR pred povodňami“.

Zdôvodnenie návrhu revízie OP ŽP

Preventívny a komplexný charakter prioritnej osi 2 OP ŽP zostane zachovaný aj po jej rozšírení o novonavrhovnú aktivitu *Intervenčné opatrenia na aktívnu ochranu pred povodňami*. Novonavrhovaná aktivita má vo vzťahu k ostatným podporovaným aktivitám v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP doplňujúci charakter. Jej doplnením sa dosiahne komplexnosť stratégie OP ŽP v oblasti zabezpečenia protipovodňovej ochrany v rámci celého územia SR, a to v zmysle celkovej schopnosti SR vysporiadať sa s povodňovými hrozbami a rizikami.

Aj keď ťažisko ochrany pred povodňami spočíva v realizácii preventívnych opatrení, ktorých úlohou je vznik povodní obmedziť alebo ci zmierniť, nie je možné povodňam úplne predísť. Aj keď je prioritná os 2 OP ŽP primárne orientovaná na preventívne protipovodňové opatrenia, ktorých úlohou je vznik povodní obmedziť alebo ich zmierniť, uvedené opatrenia na obmedzenie výskytu povodní a znižovania dopadov povodní nemôžu úplne eliminovať riziko vzniku povodí (najmä náhlych lokálnych povodní) a odvrátiť tak hrozbu, ktorú povodne predstavujú pre obyvateľstvo SR. Keďže v dynamickej krajine neustále vznikajú nové rizikové oblasti, a teda aj povodne, ktoré nebolo možné vopred predvídať, je potrebné, aby preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami boli sprevádzané zabezpečením potrebných intervenčných prostriedkov umožňujúcich účinnú reakciu na hroziace zaplavenie vybraných území (napr. včasným vybudovaním mobilných stien v prípade prudkého stúpania hladín na tokoch, kde neboli vykonané trvalé opatrenia) a efektívne vykonávanie povodňových zabezpečovacích alebo záchranných prác.

Predmetom navrhovanej aktivity je obstaranie zásahovej protipovodňovej techniky. Ide o plošne využiteľné vybavenie mobilného charakteru, ako napríklad čerpadlá pre profesionálne aj dobrovoľné hasičské a záchranné zbory, mobilné protipovodňové steny, ale napríklad aj protipovodňový modul v EÚ štandarde, ktorý umožňuje podporiť záchranné operácie v širšom regióne, vrátane cezhraničnej spolupráce s okolitými štátmi.

Navrhovaná aktivita má okrem intervenčného (t.j. zásahového) aj zabezpečovací charakter a tiež preventívny aspekt, keďže navrhované zariadenia umožnia vykonávať preventívne opatrenia na už v minulosti realizovaných protipovodňových prvkoch, ktoré je potrebné pravidelne udržiavať predovšetkým čistením a odstraňovaním sedimentov a nánosov, ktoré postupne znižujú ich účinnosť. Navrhované vybavenie zároveň umožní operatívnu realizáciu preventívnych opatrení menšieho rozsahu okamžite po identifikovaní možného povodňového rizika a tak napomáha k zníženiu rizika lokálnych povodní (napríklad v prípade upchatých kanálov počas silnejších lokálnych zrážok).

Významným nepriamym pozitívnym vplyvom využívania mobilnej protipovodňovej techniky počas povodní predovšetkým na územiach s ich výnimočným výskytom je zabránenie zásahov do krajiny spojených s budovaním trvalých protipovodňových opatrení, ako je budovanie hrádzí, spevňovanie brehov tokov a podobne. Použitie mobilnej techniky trvalo nezasahuje do prirodzeného stavu krajiny a po odznení rizika povodní je ich možné odstrániť.

Keďže v rámci navrhovanej modifikácie revízie OP ŽP na verziu 4.0 zostáva vo vzťahu k časti finančných prostriedkov PO 4 aj naďalej zachovaný ich presun do PO 1, naďalej sa zachováva aj cieľ prispieť k plneniu záväzkov SR voči EÚ v oblasti odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd, aj keď uvedený príspevok bude menej výrazný.

Navrhovaná modifikácia revízie OP ŽP je v súlade s výsledkami predbežného hodnotenia povodňových rizík (z decembra 2011), v ktorom boli identifikované geografické územia s existujúcim potenciálom a významným rizikom vzniku povodní a jeho výstupy tvoria podklady pre vypracovanie máp povodňového ohrozenia a povodňového rizika. Strategickým zámerom MŽP SR a MV SR je zabezpečiť v uvedených oblastiach prítomnosť, resp. dostupnosť mobilných jednotiek na predídenie hrozieb spôsobených povodňami. Uvedená skutočnosť bude mať vplyv na rozmiestnenie navrhovaného vybavenia, ktoré môže byť zároveň operatívne lokalizované a kapacitne posilnené v závislosti od regionálnych a miestnych potrieb. Zároveň však je potrebné zohľadniť schopnosť techniky obslúžiť čo najširšie potenciálne ohrozené spádové územie s primeraným zásahovým dojazdom (v minútach). V prípade vybraných území (rizikové povodia) môže byť uvedená technika využitá aj v rámci cezhraničnej pomoci v rámci okolitých štátov v povodiach významných riek.

Predpokladaný rozpočet novej aktivity v rámci PO 2 Ochrana pred povodňami približne zodpovedá výške zdrojov KF ohrozených de-komitmentom (v súčasnosti je predpokladaný rozpočet na obstaranie zásahovej techniky zostavený na úrovni približne 65 mil. Eur).

V kontexte priorít stratégie Európa 2020 je kladený dôraz na zabezpečenie stability ekonomického rastu a jeho udržateľnosti. V uplynulých rokoch boli v prípade SR zaznamenané rozsiahle ekonomické škody spôsobené najmä náhlymi povodňami, ktorých odstraňovanie znamenalo výraznú záťaž pre verejné zdroje štátu a samospráv (napríklad potvrdená výška škôd spôsobených povodňami dosiahla v roku 2010 sumu viac ako 480 mil. Eur). Uvedená skutočnosť predstavuje v čase konsolidácie verejných financií faktor, ktorý prispieva k znižovaniu disponibilných zdrojov, resp. k zvyšovaniu deficitu verejných financií. Na rozdiel od súkromného majetku, existujúca verejná infraštruktúra vo väčšine prípadov nie je predmetom poistenia voči živelným pohromám, pričom štát, resp. samosprávy sú ako správcovia a prevádzkovatelia tejto infraštruktúry povinní zabezpečiť jej obnovu v čo najkratšom možnom čase.

Aj keď prioritou zostáva realizácia fyzických preventívnych protipovodňových opatrení v ohrozených územiach, dôležitú súčasťou komplexného a účinného prístupu k protipovodňovej ochrane a k odolnosti voči nepriaznivým vplyvom zmenám klímy predstavuje aj zabezpečenie adekvátneho materiálno-technického vybavenia na vykonávanie protipovodňových zásahov a povodňových zabezpečovacích prác. Na to je zameraná novo navrhovaná aktivita *Intervenčné opatrenia na aktívnu ochranu pred povodňami* v rámci PO 2 Ochrana pred povodňami.

V súčasnej situácii je návrh na rozšírenie aktivít v rámci prioritnej osi 2 OP ŽP identifikovaný ako najvhodnejší nástroj na odvrátenie hroziaceho rizika de-komitmentu vo vzťahu k zdrojom KF vo výške 54 070 100 Eur. Navrhovaná úprava prebiehajúcej revízie OP ŽP je vykonateľná s ohľadom na existujúci právny rámec na úrovni SR a EÚ. Uvedený návrh si však vyžiada zo strany riadiaceho orgánu dôsledné dodržiavanie časového harmonogramu tak, aby mohol byť vrátane príslušných implementačných procesov úspešne realizovaný do konca roku 2013. Úspešná implementácia novonavrhovanej aktivity *Intervenčné opatrenia na aktívnu ochranu pred povodňami* prispeje v kontexte stratégie OP ŽP k zabezpečeniu komplexného charakteru

protipovodňovej ochrany, ktorej úlohou je zmierňovať nepriaznivé následky povodní na obyvateľstvo, majetok, hospodárske činnosti, kultúrne dedičstvo a životné prostredie.

Základné údaje o spracovateľovi analýzy

Analýzu vypracovali:

Ing. Martin Sninčák – programový manažér, manažér hodnotenia, odbor riadenia programov

Ing. Ľubomír Grznárik – programový manažér, manažér monitorovania, odbor riadenia programov

Ing. Peter Slovák – programový manažér, odbor riadenia programov

PhDr. Miroslava Hrušková, CSc. – riaditeľka odboru riadenia programov

Schválil:

Ing. Martin Húska, generálny riaditeľ sekcie environmentálnych programov a projektov

V Bratislave, 29.5.2013